

Foia enciclopedică literară lunară.

ADMINISTRAȚIUNEA
ȘOIMUȘ (POSTA: NAGY-SAJÓ).

ABONAMENTUL:
PE AN 6 FL. (15 FRANCI).

REDAȚIUNEA:
RETTEG (RETEAG).

Blăstemul Șerpelui.

(Poesie.)

Când superbul Eosofore, degradat din demnitate,
Se convinse că mândria e mai mare'n tre păcate,
Și că singură atrage cea mai tristă din urmări,
Până 'n fund secând noianul chiar cerescii îndurării,
Cunoscea a luptei armă ucigașă și mijlocul,
Căci prin ea el aprinsese mai întâiu în ceruri focul.

Dar ne-având puteri să lupte contra regelui ceresc,
Gelos, armele'și dirige contra celui pământesc,
Și spre a 'nvinge, el îmbracă p'a sa fică 'nșelăciune
Cu vesminte 'ncântătoare, haine noi de seducțiune;
Chiamă totă măestria, ia pe șerpe ajutor;
Arma lui este mândria, gelosia 'nvătător.

Incântat de perspectiva ce viclénul îi promite,
Fără a crede 'n existența unei curse pregătite,
A creației cunună spre prăpastie 'mbrâncit
De păcatul, vechiu ca lumea, ce 'ntâiu cerul a mânjit,
Sfarmă ordinea morală, calcă-a cerului credință,
Măsurându-și fericirea după a s'a independință.

Dar cedând el la ispita de'nșeire, cum spera,
Cade 'nvins ca și titanii, de pe culmea unde sta.

Deci vădit e că ăst vițiu, eosforica îngâmfare,
La om fû a țeităței mincinosă imitare.
Din fiu scump iubit de Tatăl, el devine-acum vrăjmaș,
Din viu templu de candore, al păcatului locaș.

Dar ce face înțelepciunea nesecată, infinită,
In mijlόμεle'i de milă cătră lumea învechită?
Din minutul chiar când omul frânse voile ceresci,
Dumneșeul milii îl chiamă; O, Adame! unde esci,
Și ca ărăși să-l ridice din grozava lui cădere
Und' mândria-l apucase, eclipsind alui vedere,
Ia o cale 'n tot opusă, antidotă de uimit,
Și d'ajuns ca să combată bóla care l-a orbit.

De aceea 'n umilință cel promis să investesce
Și ca rob al slavei rege tipul robului primesce.
O, mândria blăstemată! esci bătrână pe pământ;
Anunțatul te sdrobesc prin al său pogorământ!
Căci victorie deplină ce uimesce 'ntręga lume
E când slabul bate, 'nvinge pe cel tare și cu nume.
Isbesci forța tot cu forță? o înalți îi faci onori;
Nu e planul provedinței precum e la muritori.

Prelucrare de Joan Negrescu.

Ceva despre Bucovina.

Când șicem că suntem „Români“, trebuie se ne aducem aminte că numele nostru vine dela cetatea „Roma“, care s'a zidit la anul 753 înainte de Christos și stă până în ziua de azi, colo în Italia, unde nu-i erna frigrurósă ca pe la noi. Și noi din acea țera am venit aici, adegă nu chiar noi, ci strămoșii noștri, pe care i-a adus pe aceste plaiuri împăratul Traian pe la anul 105 după Christos, adegă acu's 1793 ani. Și nu ne-ar fi adus póte p'aici, dacă nu ar fi avut necaz cu *Daci*, adegă cu poporul ce trăia până-n-tracólea pe aceste plaiuri, pe unde azi șed Ungurii și Români adegă prin Ardél, Bănat, Bucovina, România și Basarabia. Dar *Daci*, fiind ómeni neastempărați, necăjeau mult pe vecinii lor, pe Romani, de aceea Traian s'a hotărit se-i stângă de pe fața pământului, ca se nu mai aibă năcaz cu ei. Așa a și făcut Trăian, că a venit cu armată mare asupra lor, i-a bătut aici la ei acasă, i-a ucis, ér cei rămași au luat lumea-n cap de frica Romanilor, ori au fost prinși și duși la Roma în robiă. Apoi Dacia fiind gólă, ori aprópe gólă, o a împopulat Traian cu coloni aduși din Italia și din tótă împărăția romană. Dela acei coloni ne tragem noi Români de azi și de aceea ne și numim Români; dela ei ni-a rămas pământul ce-l călcăm, care ne nutresce — până suntem vii — și care ne primesce în sinul seu după mórte, acest pământ „*cu al nostru sânge îngrășat, cu a noastre lacreme udat*“, dela strămoși ni-a rămas și limba ce o avem — limba românescă.

Timp de vre-o 270 de ani avură strămoșii noștri pace pe aceste plaiuri, cari se numiau Dacia Traiană. Dar după aceea începură a roi din Asia și a da năvală preste împărăția Romanilor multime de popóre sêlbaticе: Goții, Hunii, Ghepiđii, Avari, Slavii, Bulgarii, Ungurii, Pecenegii, Cumanii și Tatarii, cari aprópe o mie de ani s'au preumblat prin Europa pustiind, arđend, răpind tot ce le sta în cale. Dar dela o vreme s'au dus mai tóte, cum au venit, ér care s'au aședat în Europa, s'au îmblândit, și au părăsit vieța nomadă și s'au făcut cetățeni stabili ca Europenii. Pe poporul *roman* însé nu l'au putut stînge, căci precum rêsar dintr'o trupină de viie mlădițe próspete și tinere, așa au rêsărit și din trupul cel vechiu al imperiului roman alte popóre tinere: Francezii, Italianii, Spaniolii, Portugesii și noi Români. Noi aceste 5 popóre, suntem dintr'o trupină, dintr'o viță și de aceea ne și recunosce întreaga lume sub nume de viță latină (romană), decí suntem frați de un sânge, de o mamă; limbile acestor 5 popóre surori tóte își au începutul din cea romană (latină). Tóte aceste popóre se țin de religiunea romano-catolică, afară de noi Români, din cari unii suntem gr.-cat., ér alții gr.-ort

Pe timpul năvălirii popórelor celor barbare strămoșii noștri din Dacia și-au mântuit vieța în munții Carpați, ce încungiuă Ardélul de tóte părțile. Ér după ce popórele acele sêlbaticе s'au retras, din acei Carpați au prins Români a roi ca dintr'o matcă și a se resfira éra pe câmpiile, cari erau odată în stăpânia lor. Astfel Români sub conducerea lui Dragoș s'au coborît din codrii Maramurșului Ardelenesc pe la 1288 și au întemeiat statul Moldova; Rad Negru s'a dus din Carpați Făgărașului din Ardél și a fundat România.

Moldova era între riurile Moldova, Sirete, Nistru și Marea-Negră; România între Carpați, Nistru și Dunăre. Timp de 487 ani fú așa, dar pe la 1775 o parte a Moldovei — *Bucovina* trecú la împărăția Austriei, adegă se rupse de cătră maica sa — Moldova. Sub stăpânirea domnilor Moldovei se numea Bucovina „*țera de sus*“, mai târziu „*Arborósă*“. Ca tótă Dacia traiană, așa a avut și Bucovina de suferit din partea popórelor barbare ce au inundat'o pe timpul năvălirii popórelor: Goți, Gepiđi, Huni, Avari, Unguri, Tatarii ș. a. care au lăsat după sine numai gróză și frică.

În acest timp de aprópe o mie de ani Români toți — așa dară și cei din Bucovina — fură împiedecați în desvoltarea lor culturală și fură bunî bucuroși că-și pot mântui vieța, datinele și *limba*, și ca se póta păstra aceste comori, luptau contra dușmanului pe mórte — pe vieța; ér când nu mai puteau lupta de fóme și obosală, atunci se ascundeau în desul codrilor, în creerii Carpaților și duceau cu ei aceste comori scumpe, ca se le póta lăsa întregi, neștirbite urmașilor lor.

Cât timp fú Bucovina parte întregitoare a Moldovei, avú sórtea aceleia, dar de când s'a încorporat la Austria adegă dela 1774, lucrurile s'au schimbat. Bucovina s'a încorporat la Austria prin învoirea făcută între cei mai mari ai Austriei și între generalul moscăcesc Romanțov, ca adegă se iae Bucovina dela Turc (că Moldova întreagă era sub stăpânia turcescă) și se o încopcie la Austria (7 Maiu 1775). După numărarea poporului Bucovinei, care mai tot era *Moldoveni*, s'a adevărit, că la 1776 era 75 mii de suflete locuind în 3 orașe: Suceava, Cernăuț și Siret și în 229 sate. Din aceștia erau 415 preoți, 86 dascăli, 466 călugări, 88 călugărițe, 285 dirigători mai mici, 45 neguțători, 14,992 țeranî, 58 Armeni, 522 Jidanî și 294 Țiganî*), va se șică nici o mie nu erau străini ci toți *Români*, séu cum se numeau și se numesc ei până în ziua de azi *Moldoveni*. Fiind poporul Bucovinei mai tot Români, dela sine urmăză că limba românescă o vorbiă și o folosia în tóte afacerile și cum că așa era, dovedesce și scrisórea tipărită la 27 August 1777 prin care împăratésa Maria Teresia chiamă deputați de tóte stările poporului se se adune pe 1/13 Octobre în Cernăuți, ca se jure credință cătră tron și împărăție. Éta începutul acelei tipărituri:

„*Noi Maria Teresia cu mila lui Dumnezeu.*

»A Rîmului împăratésă, vėduvă crăiască dela țera Ungurésă, Bohemia, Dalmația, Croația, Slavonia, Galiția și Lodomeria; Archicnehină de Austria, Cnehină dela Burgundia, Cnehnă dela Brant, Mare Cnehnă dela Toscana la toți și fiește căruia ce sunt locuitori într'acésta Bucovina dstrict, care ori unde ce sat sau moșie au aice de stăpânesc, cu care sunt ai noștri supuși sau podani și protecția noastră sunt vrednici a avé: Adegă tuturor Metropoliților, Archiepiscopi, Episcopi, Archimandriți, Dichei, Eguameni, Protopopi, Preoți, Mazili, ruptași și la tótă prostimea, orașe, tēguri, sate, și la tótă obștea, atât parte bisericescă cum și lumescă, vė adevėrim întâiu a noastră împăratésă și crăiescă milă, gând bun și tot binele, cărora noi cele arătate mai jos arėtăm și înștiințare facem« (și așa mai departe tótă scrisórea e românesce, de unde iase, că p'atunci românesce se scria cătră obștea Bucovinei, a cărei limbă era românescă). În privința acésta avem mai multe dovedí. (veđi „*Parți alese din Istoria Românilor bucovineni*“ scrisă în limba poporală de eruditul și zelosul preot *Constantin Morariu*, Cernăuți, 1893).

Dar la 1786 se împreună Bucovina cu Galiția, care împreunare ținu 62 ani, adegă până la 1848. Și de-odată cu acésta împreunare urmară asupra poporului român bucovinean relele cele mai mari descise în modul următor de un vrednic scriitor al nostru:

Nici sângerósele și necurmatele resbóie întēplate pe pământul Bucovinei, nici năvălirile sêlbaticе ale Tatarilor și Cazacilor, nici năvălirile turbate ale Turcilor nu au adus mai multă stricăciune nației române din Bucovina, decât acésta împreunare nefrėsă cu Galiția în restimp de 62 ani lungi ca 62 sute de ani. Căci în acest

*) După comunicatul dlui Dr. I. G. Sbiera în Enciclopedia română pag. 60, la 1784 erau în Bucovina locuitori ortodocși cam 133.655 suflete. De atunci locuitorii s'au înmulțit fórtē repede, moșnenii pe cale firėsă, ér ceialalți mai mult prin emigrare, astfelii că cu toții la olaltă erau la 1840 cam 646.591 suflete, din aceștia la 1884 erau 455.562 ortodocși.

timp nenorocit o parte a Bucovinei a început se-și pierde fața cea drept românească, în acest timp poporul românesc a început strașnic a-și pierde limba, apucând a se da la limba rusescă, va se dicea în acest timp s'a încuibat în Bucovina rătăcina unui reu, care, cu greu se va mai stîrpi.

Polecii și Leșii galițeni, cari inundară Bucovina după împreunarea acestei cu Galiția, au fost varga lui D-țeu pentru Români bucovineni. Ei, îndată ce au pus mîna pe Bucovina, au scos pe învățătorii români din școle, au scos pe dirigătorii români din dirigătorii, și în locul lor au băgat tot Polecii. Aceștia zugrumau limba românească, schimoseau numele românesc, limba românească nu mai fu suferită nicăiri în Bucovina, ăr în școle era chinută și batjocorită cu sîlbătăciă fără margini. Făcură dascălii poleci un măgar tăiat de hîrtie ori zugrăvit pe o tablă de lemn de care era legată o ață, și măgariul acela trebuia se-l porțe de grumaz copilul român, ce cuteza a vorbi în limba sa română. Ca se scape nenorocitul copil de măgar, pîndia se audă pe alții vorbind românește și se le predea măgariul. Că, nu era destul batjocura de a purta măgariul la grumazi, dar Sîmbăta erau adunați la un loc toți școlarii din toate clasele și toți aveau dreptul de a stupi (scuipi) asupra păcătoșilor Români, ce aveau măgari la grumazi. Une ori pe cei cu semnul îi și băteau dascălii poleci. Cu bățul scoteau din capul copiilor de Români limba românească, cu bețul băgau în capul lor limba leșecă.

»Școlărițelor române le dicea dascălii poleci, când le aușia vorbind românește: „Ar fi copile frumușele și de trebă, dar ni-i grătă că vorbesc țigănește.“

În popor vîrise veneticii superstiția, că Dumneșeu nu va milui la judecata de apoi pe cei ce vorbesc țigănește (așa batjocureau limba română), ăr pe cei ce vorbesc rusesc i va pune la măsă cu sine, că D-țeu cu ângerii vorbesce numai rusesc.

Așa copiii de frica măgarului și a bățăilor, copilele de frica hulelor și a batjocurilor, ômenii mari de frica osindei vecinice părăsîră româneșca și încet încet se deprinsă cu rusasca și leșasca cât — nu se mai puteau cunoște de sunt Români ori străini.

Căci străinul ne tot pasce
De nu ne putem cunoște.

E mirare deci că bietul Eminescu, întristat pînă în adîncul sufletului de acosta stare de lucruri, a doinit de resunau codrii și văile:

Dela Nistru pân' la Tisa
Tot Românul plînsu-mi-s'a
Că nu mai pôte străbate
De-atăta străinătate?

Nu, căci el vedea limpede cu cei doi ochi ageri ai sei că:

Din Hotin și pân la Mare
Vin muscalii de-a călare,
Dela Mare la Hotin
Mereu calea ne-o așin;
Din Coian în Vatra-Dornii
Au umplut omida cornii
Și străinul te tot pasce,
De nu te mai poți cunoște,
Sus la munte, jos la vale
Au făcut dușmanii cale,
Din Sătmar pân' la Săcele
Numai vadurii de acele.
Vai de biet Român sêracul
Indêrêt tot dă ca racul,
Nici îi merge, nici se-ndemnă
Nici îi este tîmna — tîmna,
Nici e vîră — vîră lui.
Și-i străin în țera lui,
Dela Turnu-n Dorohoi
Curg dușmanii în puhoi
Și s'asêdă pela noi,
Și cum vin cu drum de fier
Tôte cântecele pier,
Sbîră paserile toate
De negra străinătate;
Numai umbra spinului
La ușa creștinului!

La acosta stare ticăloșă aduseră străinii pe biata Bucovina, dar la 1848 s'a îndurat bunul monarch Francisc Iosif a ridică Bucovina la rangul de ducat dăruindu-i neatărnarea în cele ale cărmuirii, și acosta s'a făcut, după cum spune diploma din 9 Decembre 1862: arătându-se din trecut că deosebirea de limbă nu lasă se fie dorită o contopire a Bucovinei cu Galiția. Deci, limba română a fost care a despărțit pe Bucovina de Galiția, și numai prin limbă își pôte Bucovina păstra neatărnarea ei dela Galiția. Norocul că în cei 62 de ani nu și-au uitat Români limba de tot și nu au înlocuit-o cu ceea ce le promiteau împărăția ceriului, că altcum în veci erau legați de Galiția. Deci, frații bucovineni, limba, limba și ăr limba! Limba românească curată se fie vorbită în familiile vîstre, în școlile vîstre, în bisericile vîstre, în toate afacerile vîstre, căci aveți dreptul de a o susține și aveți sfînta datorință de a o cultivă ca se o lăsați moștenire urmașilor vostri. Acosta se o scie tot Românul, ori unde s'ar află el, prin urmare și Români din Bucovina.

Dar, dacă undeva a fost și mai este periclitată limba română, atunci în Bucovina a fost, și periclitată fiind limba, periclitat era viitorul Românilor bucovineni ca parte aparținătoare națiunii române; era pe calea renegării. De grîză că nu pot vedea fața lui D-țeu ca ceea ce sunt, prinseră a se da de cea ce nu erau — de Ruși, »numai și numai sê pôtă vorbi cu bunul D-țeu pe cea lume rusescă, căci El altă limbă nu vorbesce decât rusasca!«

Boerii și bogatii se încuscreau cu nêmurii străine; în palatele lor primiră străine limbi, străine obiceiuri, ăr poporul se desnaționaliza vîdînd cu ochii. Așa află anul omie opt sute patru decii și opt pe Români bucovineni. O singură familie din boerii cei vechi mai cuteza pe față a se da de Români, o singură familie mai cultiva simțemintele naționale — ilustra familia Hurmuzache. Dar cu revoluția din 1848 de odată aduse D-țeu în Bucovina pe învățătorii dela Blașii Transilvaniei, pe nemuritorii Aron Pumnul, care aduse Românilor bucovineni aminte ce însemnăză cuvintele „Nația“ și Limbă.

„Nație — dice el — este poporul care are același sânge, vorbesce aceeași limbă și are aceleași datini și obiceiuri. Poporul este trupul, ăr limba este sufletul nației. Pentru aceea, precum trupul fără suflet e mort, așa este și nația mîrtă fără limbă. Naționalitatea este dumneșeescul, vecinicul și de odată cu omul născutul drept, de a se folosi de limba sa în toate trebuințele vieții, în casă, în școlă, în biserică, și în cele ale cărmuirii. Nime pe lume nu pôte luă dreptul acesta al limbei! Așa învăță Pumnul pe Români bucovineni. Din acel timp prind a se încuminți Români bucovineni, prinseră a-și ridica școle cât pela 1869 erau 108 în activitate și 104 proiectate, ăr astăzi sunt în Bucovina 313 școle primare publice cu 821 învățători, mai sunt 8 școle secundare cu 154 profesori, două școle pentru meserii, o școlă de cîntăreți bisericesci, una de moșit și o universitate cu 36 docenți și 369 aușitori. Pre lângă acestea se mai află câteva școle și institute private, ca internatul dîmnelor române, asilul de băieți români etc.

Reînviarea Românilor bucovineni ca națiune se datoresce fără îndoielă vestitei gazete „Bucovina“ redigeată de ilustrii frați Georgiș, Alexandru și Eudoxiu Hurmuzaki (din oct. 1848 pînă în sept. 1850), apoi reintroducerii limbei române la institutul teologic (20 Dec. 1848) din Cernăuț, după care urmă deschiderea catedrei de limba și literatura română dela facultatea filosofică din Cernăuț. După aceste urmă la 1862 deschiderea Reuniunii de lectură, care se prefăcu în „Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina.“ Tôte aceste contribuiri la redeseptarea Românilor bucovineni din somnul cel de mîrte în care-i adênciră dușmanii cei barbari.

Cu pîna și cu graiul viu, în faptă și în ființă au propovăduit cultura națională la Români bucovineni, pre lângă frații Hurmuzaki, următorii bărbați binemeritați:

1. Pe terenul teologic: Vasile Ianoviciu, cav. Isidor Onciul.
2. Pe terenul didactic: Samuil Andrievici Morariu, Vasile Ianoviciu, Teoctist Blajevici, Aron Pumnul, Constantin Morariu (Andrievici), Nicolau Ieremievici Duban, Teofil Bendea.

3. Pe terenul belestristic: *Iraclie Porumbescu, Dumitru Petrino, Sim. Fl. Marian* (folklorist), *Vasile și Ion Bumbac, Mihaiu Eminescu.*

4. Pe terenul educațiunii naționale: *Aron Pumnul, Ion G. Sbiera, Dr. Dumitru Onciul, Constantin Morariu*, (se-l numim noi junior, spre deosebire de cel amintit sub 2) Apoi, când pe un teren, când pe altul, au mai lucrat la redeseptarea Românilor din Bucovina: *Dr. Vasile Mitrofanovici, Artemiu Berariu-Ieremieviciu, Dr. Ambrosiu Dimitroviță, Ion Iuvenal Stefanelli, Mihaiu Miron Calinescu, Ioan Berariu, Dionisiu O. Olinescu, Teodor V. Stefanelli, Dimitrie Isopescul, Isidor Vorobchievici, Stefan V. Isopescul, Stefan Stefureac, Ciprian Porumbescu, Dimitrie Dan, Dr. Alexandru Stefanovici, Eusebiu Popovici, Vasile Vladimir de Repta, Isidor cav. de Onciul, Dr. Emilian Voitschi, Constan Cosovici, Constantin Popovici sen., Calistrat Coca, Mihaiu Bendevschi, Dr. Ioan cav. de Volcinschi, Grigore Halip, Simion Cobilanschi, Dr. Dimitrie Onciul, Dr. Georgiu Eusebiu Popovici, Vasile Calancea, Dr. Orest Popescu, Dr. Stefan Saghin, Alexiu Comoroșan, Dr. Teodor Tarnavski, Constantin Procopovici, Dr. Animpodist Dașchevski, Pompiliu Pipoș, Dr. I. V. Pașcan, Temistocle Bocancia, George Bogdan Duică, Eugenie Vorobchievici și alții mai mult ori mai puțin însemnați între cari și câteva mueri ca Sofia Stefanovici și Elena Voronca ș. a.*

Dintre toți și dintre toate mai mare serviciu desceptării naționale în pătura poporului de jos, la ómenii „mai puțin șculiți“, a făcut fóia „Desceptarea“ scrisă în limba curată moldovănescă a Bucovinenilor. Și după a noastră părere acesta fóia ar face și mai mare serviciu sfintei cauze naționale, de ar eși în fiecare săptămână câte un număr broșurat de 2—3 cóle, ca se pótă da materiă mai multă și mai variă. Se sperăm însă că și acel timp nu e departe. Că, vorbind adevărul, pentru acesta pătură, pentru grosul poporului, s'a scris mai puțin în Bucovina decât pentru clasele mai inteligente. (La noi în Ardél și-n părțile ungurene, s'a adevărit că scrierile pentru popor au cea mai mare trecere, căci el nu cetesce în limbă streine, pre când înțeleğința . . . aci mai vorbescă și alții.)

De sine se înțelege că învățătorii și preoții Bucovinei încă au mult de asodat, până vor puté stirpi rădăcinile rusismului ce s'au fost înfipt în corpul națiunii ca un parazit și era p'aci — p'aci se o nimicescă. Când le-a succede a nimici total aceea buruiană afurisită, atunci despre Bucovina s'a putea cu drept cuvânt dice:

Orî cine te vede
Chiar în raiu se crede,
Cine-i trecător
Te plânge cu dor.

Ioan Pop Reteganul.

CINE?! . . .

(Problemă.)

O, dulce, ne'trecută, natură majestósă!
Tu sîngură ești numai și bună și milósă
Cu noi, cu muncitorii sêraci, desprețuiți; . . .
Pe sênul têu ascernem noi trupuri ostenite,
Tu ne recorî cu vênțurî din alte lumî pornite
Și ne deschîi mormênțurî, — când suntem omoriți.

Dar iarna?! . . o natură, nicî tu nu ești mai bună
Ca omul. De ar începe sêracul ca sê-ți s'plună,
Cum iarna 'n mieđ de nópte î-î sgudui din țîțînî
Ușuța la colibă și cum mi te rêsibunî
De relele omenirii numai pre ei, și vai!
Ei n'au nicî foc în sobă, nicî straiu, nicî mălai!

Palatele resistă furtunii și durerii,
Natură! tu escî slabă — și tu 'n fața averii,
Și tóte 'n lumea asta la aur le supui;
. . . Ah! cât surprinde ceriul sub el dreptate nu-i!
Și ađî cine predică »dreptatea« el o face,
Nu pentru că-i dreptate, ci pentru a lui pace.

De n'ai avea sârache, credință 'n altă viață,
Ce-ai face la mișei ce te scuipesc în față?
Ce ț-ar putea sta'n cale? obstacol firear óre?
S'oprescă a ta mânia și dréptă resbunare?!
. . . Se póte oprî un fulger nêprasnic și cumplit,
Ce aprinde nóptea ceriul, de gróză 'ncremenit?!!

De n'ai fi tu o dómne, din ceriuri sê vestescî,
Că binele cu bine — dincolo respălătescî,
De n'ai striga prin glasul sublim alui Isus:
»Iubiți dușmanii voștri« — și plată-ți avea sus,
Oh! »Cine ar smulge barda din mâna muncitóre,
Și-ar oprî-o 'n sborul de om ucigătóre??

Oh, »cine«? Ia rêsponde-ți voi cari ve bateți joc,
De țară, de religii — de cei fără noroc? — — —
— — Dar nu puteți, nemernici cu frunțile pătate
De orgii și de fapte cumplite, desfrânate,
Voi, nu v'-ați pus în starea sâracului cel mic,
Și nu sciți ce-i amorul, când numai ai nemic!

Da 'n ăia dreptății, ce ve-ți rêsponde óre,
Seracului pe care sdrobitul-ați, — voind?
Și »cine« vê va scóte din starea 'ngrozitóre,
În carea cu puterea v'-ați pus voi, — asuprind?!
Ahl trêmur de oróre, și vêd că nu pot spune,
Ideea ce-mî pot face de aceea ăi anume
Când pune-s'ó sêracul amarul se-și rêsbone!!

George Simu.

Dr. Silvestru Morariu Andrieviciu,

(1818—1895.)

»De când e Bucovina, n'a avut un preot și arhieru, care se fi muncit atât de mult pentru binele obștesc al bisericei sale și al némului seu cum a muncit Archiepiscopul și Mitropolitul Dr. Silvestru Morariu-Andrieviciu». (Vócea Poporului).

Și fiind că așa ȃice vócea poporului,  r vócea poporului fiind vócea lui D- eu, datori suntem noi toți Români, ori unde ne-ar fi aruncat sórtea a trăi, se cunóscem pe acest mare și rar b rbat al n mului nostru, ca din faptele lui se iee esemplu cei bun i,  r cei rei să se pocăescă și toți se șil ia-e de model. Datori suntem a-l face cunoscut și de aceea, că dacă a r sarit ceva bine pentru națiune din munca sa cea multă, se scie urmașii cui au de a mulțami acel bine, și se binecuvinteze în veci memoria binefăcătorului.

Acest mare și destins b rbat s'a născut în 14 Novembre 1818,  n Mitocul Dragomirnei din Bucovina. Tatăl său era acolo preot român gr. ort. și se chem  Gherasim.

Mama sa a fost fca preotului Grigoroviciu din aceea comună rurală. Rem n nd părintele Gherasim văduv, întră în tagma c lug r sc  și i se ciuntar   ilele ca ieromonach la mănăstirea Dragomirnei, cea zidită la 1602 de mitropolitul Moldovei Anastasie Crimca, pre când adecă Bucovina nu era încă ruptă de cătră Moldova.

Se vor întreba p te unii cum de acest mare prelat are dóue nume familiare: *Morariu* și *Andrieviciu*?  t  răspunsul l murit:

Adevăratul nume originariu al acestei familii e *Morariu*,  r adaosul *Andrieviciu* are urm toreea istoriă: Duc ndu-ș  un om cu numele *Morariu* din Mitocul Dragomirnei fiul la școlă în Suceava, directorul de atunci — un

neamț cu numele Franz Theil, il  ntreb , că ce nume familiar p rt ? B tr nul   spuse că-l chiamă *Morariu*. Dar directorului nu-i veni la socotel  acest nume și  ntreb  pe tatăl copilului ce nume avea cel dint iu strămoș, de care-ș  aduce aminte? Și spun ndu-i b tr nul că *Andrii *, directorul st t  pe aceea ca să-l înscrie pe băiat cu numele *Andrieviciu*, spun ndu-i că acest nume este cu mult mai

frumos dec t numele *Morariu*. Și bietul creștin, ce se facă? L s  după voia directorului, ca se nu atragă cumva m nia aceluia asupra copilului.

Adecă, c t vreme Bucovina era legată de Galiția, schimosiau numele Românilor, f c ndule după placul lor, numai se nu sune rom nesc . Astfel făcură din Eminescu Eminovici, din Roman Romanczuk, Romaniuc și Romanovicz, din Grigori Grigorovicz, din Zurban Zurbanovicz, din Constantin Constantinovicz, din Mitrofan Mitrofanovicz, din Pop Popovicz și Popadiuk, din Macu Macow, din Cojocariu Kušniriuk ș. a., chiar după

cum făcură la noi în școl le unguresc  din Pop Bariș și Popfiu și Papfalvi, din P g n Pog ny, din Puiu Puj, din Badea B gy , din M r scu Mara, din P rascu Para, din Turc T r k, din Ponoran Ponori, etc., și după cum făcură S rbii cu Rom ni  din Bănat, f c ndu-i din Petru Petroviciu, din Popa Popovicu, din Stefan Stefanovicu ș. a.

Urmașii aceluia Morariu-Andrieviciu, cari umblar  la școlă, remaseră cu numele Andrieviciu, pre când n murile lor din Mitocul Dragomirnei, cari rămaseră țeranii își p rt  p n  în  iua de ađi numele Morariu. Se făcură dar  din una și aceeași famili  după nume dóue familii deosebite, prec nd în realitate era una și aceeași. Și ac sta

Dr. Silvestru Morariu Andrieviciu.

stare țină până deveni Dr. Silvestru Morariu-Andrieviciu metropolit, atunci el revindecă prin guvernul țării, cu documente autentice, numele de Morariu, care lucru apoi îl făcure și ceilalți membri ai familiei sale.

Din viața arhierului Silvestru Morariu-Andrieviciu însemnăm următoarele:

El a fost înzestrat cu mari talente naturale, care și le-a cultivat prin studiu îndelungat la școlile din Cernăuț, unde învăța studiile humanitare și cele filosofice la liceul de stat. Tot în Cernăuț a studiat și cursul teologic în seminariul ortodox dela 1840—1843. În tot timpul studierii a fost între cei mai buni elevi, atât din punct de vedere al moralității, cât și al diligenței. Ca elev absolut al cursului al 3-lea de teologie se căsătorii cu Ileana, fca preotesei văduve Maria Céhovschi din Ceahor. Căsătorit termină cursul al 4-lea de teologie, apoi la 29 Iunie 1843 fu denumit prin decret de administrator parochial, apoi de paroch în comuna Ceahor lângă Cernăuț. Aci petrecu 20 de ani împlinindu-și misiunea totdeauna cu zel apostolesc, așa că Ceahorul trece și ađi ca model de parochiă bine disciplinată, ceea ce e meritul demnului preot Silvestru Morariu-Andrieviciu, care-i băgă în brazdă. Devenind însă văduv prin pierderea credincioasei sale soții, mahnit până în adencul inimei, își căută alinare durerelor, mângăiare sufletescă în literatură, soța cea mai credincioasă celor răniți la inimă, prietina cea mai binevoitoare a fiecărui om cuminte.

O, de ar lua pildă toți cei loviți de sorte, se-și caute mângăierea în cetire, și nu cum fac cei mai mulți ai acestui veac, în petreceri nocturne la umbra sticlelor cu beuturi bețive și la jocul de cărți!

Ca preot în Ceahor fiind, propunea la seminariul clerical și la școla dăscălescă cântările bisericesci și tipicul, spre care scop mergea regulat la Cernăuț pentru împlinirea datorinței.

Remas văduv încredința parochia Ceahorului ginerului său Artemiu Berariu și el se retrase în Cernăuț, propunând mai departe cântările și tipicul la elevii seminariului teologic și pedagogic primind și un loc de referinte la consistor. Era cunoscut de un mare cântăreț, nu numai în Bucovina, ci pretotindenii, pre unde a pětruns »Psaltichia bisericescă« compusă de dencsul, și pre unde i s'a dat ocaziune de a celebra serviciul divin. Vóce mlădóse și dulce simpatică dela alt până la sopran, o întonare corectă și nisce modulări particulare îl caracterisau ca mare cântăreț bisericesc.

Reorganisându-se la 1866 consistoriul bisericesc ortodox din Bucovina, părintele Morariu fu înaintat prin decret împărătesc la demnitatea de consilier consistorial. De aici începe adevărata lui activitate, care l'a ridicat așa sus înaintea preoțimei bucovinene, înaintea tuturor Românilor, ba chiar și la curtea împărătescă a intrat în grația. Dar tot odată de aci încep luptele lui, lupte pentru cari se recerea cap deschis, inimă mare, voință de fier și caracter de granit. Și aceste tóte erau întrunite în Silvestru Morariu-Andrieviciu.

Era adecă timpul de tristă memoriă, când episcop era Hacman, care asculta sfatul secretariului Anton Schönbach. Ce sfaturi binevoitoare nemului nostru putea da un strein ca Schönbach, ne putem cugeta. P'atunci erau în consistor doi consilieri conscientioși, Morariu și Zurcan, pe cari nu-i putea suferi acest secretariu, decii nu se lăsa până nu făcu pe Hacman de îi suspendă pe ambi, de și erau cei mai de frunte lucrători în consistoriu. — Acésta e câte odată resplata muncii cinstite! Acésta e mulțămita lumii!

Ci D-đeu nu părăsesce pe omul onest și muncitor nici atunci, când ómenii pécătoși îi sunt dușmani de mórte. Așa și aci, adevărul a triumfat și ambi consilieri fură aduși în posturile lor avute îndată după mórtea lui Hacman (1874). Ci pata de pe numele lui Hacman nu s'a șters.

Dela 1873 părintele consilier Morariu deveni sufletul consistoriului și al archidiecesei. Doi metropoliți urmară după Hacman, Teofil Bendela și Teoctist Blasieviciu, amendoi ómeni bětărâni și bolnăvicioși, cari nu avură nici timpul necesar nici vigórea sănătății, spre a-și însemna lucrarea lor archiepiscopală prin fapte mai remarcabile, deși póte bunăvoința nu le lipsia. La anul 1874, părintele Morariu întrând în statul monachal — fu înaintat la rangul de archimandrit catedral, primind cu acésta ocaziune numele de *Silvestru*, căci numele lui de botez fu Samuil. După trei ani de muncă onestă fu denumit părintele Silvestru Morariu de archimandrit archidieceșan și vicar general al Metropoliei, ér după repausarea fericitului Teoctist fu înaintat la administrator al eparchiei, apoi arhiepiscop și metropolit în scaunul vacant al Bucovinei și Dalmației, în care a stat spre fericirea archidiecesei și spre fala nemului până 3/15 April 1895, când îl chemă părintele îndurării la sine, spre a-i dăruí cununa vecinică, menită dreptilor și cuvioșilor Lui.

Până a fost în viață acest bărbat în adevăr providențial s'a bucurat pururea de stima comună și de încrederea deplină a clerului și a diecesanilor. Drept dovadă amintim, că în mai multe rânduri a fost ales de primul corp alegător al boerimei ca deputat în deta provincială și în senatul imperial. Dar a și meritat aceea stimă și încredere, căci meritul dencsului este dacă a fost auđită limba română în desbaterile senatului imperial și în ale dietei Bucovinei, care l'a ales pentru mai mulți ani membru în comitetul țerei. Autonomia bisericeii ortodoxe a Bucovinei asemenea datoresce desvoltarea sa în mare parte părintelui Metropolit Morariu. La anul 1871 dencsul a elaborat un proiect de lege pentru congresul bisericesc, care a și fost sancționat de M. S. Monarchul nostru în 9 August a. a. și prin care părintele Morariu și-a câștigat titlul de archimandrit și cancelar sinodal. În timpul din urmă a păstoriei Ceahorului părintele Morariu a fost conducător al protopresbiteriatului Cernăuțului, împlinindu-și misiunea și în acest post cu un zel deosebit pentru biserică și școlă.

Pentru multele lui scrieri de valóre i-au oferit profesorii facultății teologice dela universitatea imperială din Cernăuț titlul de »*Doctor sacre theologiae honoris causa*« care titlu fu aprobat de Majestatea sa.

Étă opurile scrise de părintele Morariu, cari au adus dela corpul profesoral sus çis titlul de *doctor*:

1. Cuvântarea spre mângâierea și îmbărbătarea norodului celui cercat prin secetă, lăcuste, răsboiu și coleră în véra anului 1848, tipărită pe chieltuiala osêrdioșilor gospodarî din satul Ceahor spre închinare la tôte bisericile din Bucovina, 8° mare, 8 pag.

2. Apologia (adecă scrisóre de apêrare) pentru eparchia din Bucovina, tipărită în anul 1848.

3. Die Lautirmethode oder Anleitung zur Erlernung des ersten Unterrichtes mit Benützung von 12 Wandtafeln.

4. Carte de cetire séu legendariu românesc pentru a patra clasă a școlilor poporane, Viena, 1856, 206 pag.

5. Metodica calculațiunei cu cifre, Viena 1860, 229 pag.

6. Metodica calculațiunei în cap, Viena 1860, 202 pag.

7. O carte de cetire românescă-nemțescă numită „Comenius“.

8. Liturgia, care cuprinde scurta tâlcuire a rânduielelor liturgice după tipicul bisericei dreptcredinciose a răsăritului, Cernăuț 1860.

9. Cuvântări bisericesci pe tôte duminecele și sêrbătorile de peste an.

10. Invățătura ortodoxă din religiunea creștinescă a unei sfinte de a tótă lumea și apostolice biserici a răsăritului pentru clasele superioare ale gimnasiului. a) Invățătura dogmatică generală, Viena 1862.

11. Tot aceea. b) Invățătura dogmatică specială, Viena 1862.

12. Tot aceea c) Invățătura morală, Viena 1864.

13. Aritmetica pentru școlele sătesci, Viena 1865 și 1868.

14. Catechis mic pentru tinerimea ortodoxă din I și II clasă a școlilor naționale din Bucovina, Viena 1865 și cu litere latine 1892.

15. Istoria sfântă a testamentului vechiu și nou pentru clasa a II-a a școlilor poporane, Viena 1865 și cu litere latine, Viena 1890.

16. Micul catechis, carele cuprinde învățătura creștinescă despre dogmele bisericei dreptcredincioasă a răsăritului, pentru a III-a clasă a școlilor poporale, Viena 1865 și cu litere latine Viena 1886.

17. Istoria sfântă a testamentului vechiu și celui nou cu aplicări din învățătura religiei și a bisericei dreptcredinciose a răsăritului pentru a IV-a clasă a școlilor poporane, Viena 1865 și cu litere latine, Viena 1890.

18. Cărticică de rugăciuni spre întrebuintare la școlele poporane pentru tineretul bisericei dreptcredinciose a răsăritului, Viena 1865.

19. Epistolile și evangeliile pe tôte duminicile și sêrbătorile de peste an, cu deduceri și aplicări pentru clasa a III-a a școlilor poporane. Viena 1865.

20. Elementariu séu carte de cetire, Viena, 1868.

21. Carte de cetire séu legendariu românesc pentru a III-a clasă a școlilor poporane, Viena, 1868.

22. Carte de cetire séu legendariu românesc pentru a II-a clasă a școlilor poporane, Viena, 1869.

23. Psaltichia bisericescă aședată în note musicale, Viena, 1879.

24. Tipiconul bisericei ortodoxe orientale pentru rânduielele liturgice în tôte zilele anului pascal bisericesc compus și întocmit în mod sistematic sciințial și în acord cu marele tipicon universal. Cernăuț, 1883.

25. Mai multe epistole pastorale în »Fóia ordinațiunilor« dela 1880 în cóce.

26. Rânduiala Docsologiei pentru Dumineca întâia de postul mare al patru çecimei, Dumineca ortodoxiei aședată pentru eparchia dreptmăritóre a Bucovinei, Cernăuț (manuscris).

27. Apologie der orthodoxen griechisch-orientalischen Kirche der Bucovina, Cernăuț, 1885.

28. Alta în 1890.

Pre lângă aceste cărți scrise de Dr. S. Morariu pentru luminarea némului seu, a mai scris multe altele și le-a

publicat prin foi orî prin calendare, de unde lămurit se vede, că dacă în tótă viața n'ar mai fi lucrat nimic, numai cu péna în mână ar fi stat la scris, și încă era de ajuns, ba încă prea mult, cât a lucrat; dar nu numai la scris a stat precum vêdurăm, ci timpul și-l folosia aci ca paroch, colo ca profesor, din colo în alte funcții, cari recer muncă și încordări. Și tôte aflare pe acest rar bărbat la locul lui, și-i mai remânea vreme și se scrie și încă mult! Óre mai avem mulți asemenea lui?

Acest bărbat rar avea și simțul de caritate desvoltat în mod proporționat cu celelalte calități eminente. Multe miî de suferinđi aflare ușurarea și mângâierea la curtea sa, cât fû arhiepiscop al Bucovinei. Apoi vêduvele preotese bucovinene și copii lor orfanî cui au de a mulțami îmbunătățirea pensiunei lor, dacă nu acestui arhiepiscop? Ér cantorii cui au de a mulțami îmbunătățirea salarelor, dacă nu dênșului? Pe lângă aceste, mulți tineri fără mijlóce își mulțamesc starea la care au ajuns numai arhiepiscopului Morariu, care-i ajută cu *sfatul* și cu *banul* se pótă studia. In curtea sa arhiepiscopescă ținea pururea cu vipt și cu tôte cele de lipsă mai mulți studenți miseri și cu purtări bune. Ér când era vorba de binele public, totdeauna îl aflăm înfrunte, dând esemplu în faptă și în ființă, ér nu-n deșert cuvânt!

Étă de ce am çis decî că merită a-l cunoșce, și a ni-l luá drept pildă întru tôte!

Din fericita-i căsătorie a rēmas cu doi fiî și o fică. Un fiû i muri ca studente gimnasial, fica Iuliana o mărită după unul din cei mai destinși clerici ai Bucovinei, Artemiu Berariu, paroch și protopop în Ceahor, dar muri la 1883 spre adēnca întristare a familiei și a cercului celui mare de cunoscuți, lăsând în urmă-i cincî copii și un soț neconsolat și un gol în societatea damelor române. Érá fiul fericitului metropolit Morariu, Vasiliu absolvent a facultății de drept din Viena este consilier la tribunalul din Cernăuți, și are de soție pe o fică a literatului din Basarabia Stamatii Ciurea.

Acest mare archireu a părăsit acēsta viēta vremelnică la 3/15 April 1895 lăsând în jale o națiune întrégă. Atât de mare a fost jalea Românilor bucovineni după pierderea acestui scump archiereu, cât *multe sate din țeră au hotărit se oprēscă pe timp de 6 sēptēmăni tôte jocurile și tôte petrecerile* (»Desceptarea din 1895). Atâta lume mirenescă și bisericescă a fost la înmormēntarea lui (6/18 April 1895) cât, după spusa celor ce au fost, »Cernăuțul n'a vêdut nicî odată așa o adunare.

De s'ar îndurá bunul D-șeu cătră némul românesc se-i trimită pretotindenea archirei cum a fost Dr. Silvestru Morariu-Andrieviciu al Bucovinei, că atunci de bună sémă viitoriul nostru ar' fi asigurat, căci archiereii sunt ca și pēcurarii; un pēcurar harnic și credincios duce turmele la pašunile cele mai grase și mai priinciose, este tréz și și nópte se nu se apropie lupii, și se le sfășie; așa și un archiereu după chipul și asemēnarea lui D-șeu, cum a fost Metropolitul Silvestru al Bucovinei!

Lorenzo Sampierra,

narațiune de W. Passauer.

1.

Marii măiestrii Michael Angelo, Rafael, Tizian și Paul Veronese muriseră, ér tinerele talente, cari voiau să se înalțe acum pre urmele acestora, erau într'o pozițiã cam grea, căci numai rareori isbuteau să creeze vre-un op, care în comparare cu renumitele modele să bucurau de puținã atențiune, în lumea artiilor. Aceasta o esperiã și tinerul pictor *Lorenzo Sampierra*, care sta într'o ți de primãvarã, descurãgiat înaintea stativului din atelieriul sãu din Roma, esaminãnd cu nemulțãmire schița chipului lui Marte, fãcutã cu cãrbune.

Puțin dupã aceea, sã duse Sampierra la fereastã și privi, confundat în gãnduri, la turnurile și palatele cetãții eterne, într'aurite de ultimele rađe a sòrelui ce apunea. De-odatã se întòrsã, aruncãnd cãrbunele pre care-l ținea încã în mână și șterse repede cu un petec de lãnã preste conturile chipului sãu.

»Curatã nebuniã!« strigã el supãrat. »Și nebuni suntem noi toti cãți purtãm acum penelul. Noi umblãm dupã idealul chimerice, cari, poetisate înaintea nòstrã de bẽtrãniã mãiestrii, ne privesc cu batjocurã și ironie din depãrtatul lor trecut. — Așa cum o ducem noi acum nu suntem decãt numai nește copiatori slãbãnoși, fãrã idei proprii. Nu, eu nu vrãu sã rãmãn un imitator, eu vrãu sã creez opuri, din cari se transpire proprie viãta.«

Iritat din samã afarã se preumblã el în sus și în jos prin odaia, apoi se opri înaintea unei mese mari din colț, pre care zãceau în neorinduialã mape de tótã forma și mãrimea, deschise una și alta și aruncã preste olaltã schițele, desemnurile de creon și aquarelele, ce se aflau în ele, svãrlindu-le 'apoi îndatã, dupã o scurtã esaminare, la pãmẽnt. O întregã comòrã, scumpã și feluritã: Peisagiuri, capete de studiu de bãrbați și femei, grupuri de pomi și arhitecturi fãcute în grabã, inse fiecare trãsãturã era dovada unui talent esttraordinar și a unei concepțiunii artistice bineformate.

»Vreme pierdutã înzãdar!« murmurã el cu amar. »Material hotãrit nimicirii, bun pentru prav și mucegaiu, hranã pentru șòreci și vermii!«

Intr'aceea o fòie dupã alta sburã la pãmẽnt.

Șcòla acẽsta — da, acẽsta este șcòla pre care am urmat'o timp de atãția ani — acum ar trebui sã vinã viãta — dar viãta nu vine! — Și care e sfãrșitul, ținta? Ținta nòstrã, supremã țintã e omul! — Cu ómeniș se scot olandezii din încurcãturã și trãesc. — Noi suntem și rãmãnem învẽțãcei și creãm numai pentru mòrte — pentru cer și pentru iad!«

Și totuși îl trase érãsi ceva înapoi la stativ. El ședù și prinse carbunele în mână. Fața lui începù a i-se aprinde, ochii i-se închiserã pre un moment, ca și când înaintea sufletului sãu s'ar închiega un chip, pre care se silea s'el cuprindã bine spre a-l fixa pre pãnã și care odatã terminat, avea sã iase plin de viãta, asemenea Athenei din capul lui Cronos.

Deodatã cineva bătù la ușa. El nu auđi. Spiritul sãu înãlțat de pre pãmẽnt parea cã petrece într'o luminã mai înaltã, din care figurii de o frumșetã cerescã se uitau la el în jos, momindu-l și îmbãtãndu-l.

Lovitura se auđi din nou și ușa se deschise încet.

Sgomotul îl tređi în urmã din visurile lui de înspirare. El tresãri și indignat își întòrse privirea spre ușa.

Pre ușa intrã în sfãrșit un bãrbat de o staturã înaltã, învãlit într'o manta de colòre închisã. De sub pãlãria de pãslã cafenie și tare resfrãntã, alergarã doi ochi negri, încòce și încòlo prin atelier, ca și cum ar fi vrut sã se convingã, dacã pictorul era singur. Omul se apropie cu pași ușori și încet de stativul dinaintea cãruia ședea Sampierra, așteptẽdu-l pe jumãtate supãrat, pe jumãtate bãnuitor și cu încordare.

»Am o comisiune din partea unei dame,« đise strãinul încet și trãgãnat, îndreptãndu-și privirea cercetãtòre și întẽpãtòre asupra pictorului. »Stãpãna mea te poftesce la dẽnsa pe un moment — vrei sã-mi urmezì —?«

»O damã?« întrebã Sampierra de tot mirat. Cine e? Și ce vrea ea dela mine?«

»Aceea o vei auđi dela dẽnsa,« respunse strãinul suriđind. Dama e tinerã, frumòsã și avutã — vrei se-mi urmezì?«

Sampierra se ridicã repede.

»Ea e tinerã și frumòsã!« esclamã el. »Ei bine, îți urmez!«

El merse la un dulap, aruncã jos blusa sa de pictor acoperitã de tòte colorile paletii sale și îmbracã repede un vestmẽnt de mãtasã roșie, bogat brodat.

»Dar încã ceva — dama nu vrea sã fie cunoscutã,« continuã strãinul suriđind, și scòse de sub mantaua sa o mascã de mãtasã negrã, care avea, ce e drept, o deschidãturã pentru gurã, dar nu și pentru ochi. »Afarã așteptã o lecticã — vrei sã-ți pui larva acẽsta?«

Lorenzo remase un minut uimit. Ce e drept, cã invitãrile de atare naturã nu erau neîndatinatẽ în Roma pe acel timp, dar totuși nici nu erau în totdeuna scutite de primejdiã. Inse dama era tinerã și frumòsã și în vinele pictorului circula sãnge tineresc și plin de foc.

»Îți urmez,« đise el hotãrit, încingãndu-și sabia și ascunđind un pumnal mic și ascuțit de oțel venețian, sub manta. »Sum gata.«

Strãinul surise batjocoritor, îi lãgã larva de mãtasã preste obraz și-l duse de mână, afarã din chilie, pe trepte în jos. Purtãtoriã lecticii se depãrtarã repede cu ei.

2.

Și merserã și tot merserã. Pictorului i-se părù, ca și când drumul nu s'ar mai sfirși. Sgomotul cel mare de stradã s'a fost pierdut în aer și de pre sunetul lãmurit al ritmicilor pași ai hamalilor deduse Sampierra, cã au pãrãsit orașul. Lectica se opri în sfirșit. Au fost ajuns la țintã, și strãinul care ședuse mut lângã el, îi ajutã sã se cobòre. El auđi cum se deschise o ușa. Un miros bogat de roze și iasomiã îl împrejurã și el simți sub pașii sãi scãrțãitul unui drum nãsipos. Ei mergeau așadarã printr'o grãdinã și suirã cãteva trepte de pãtrã. O ușa se deschise înaintea lui, și încã una. Insoțitoriul sãu îl fãcù apoi se sađã pe o sofa mòle, și fãrã sã đicã un cuvẽnt se departã în virful degetelor.

El ședù cãtva timp liniștit și plin de așteptare. Apoi auđi apropiindu-se un paș ușor și legãnat și sgomotul, foșnetul unei haine de mãtasã lângã el. El simți în jurul sãu apropierea dulce, îmbãtãtòre a unei femei tinere.

Îți mulțãmesc, domnule, cã mi-ai împlinit rugarea,« șopti un glas melodios.

»Ah! frumòsa mea dómnã, atunci îți cer ca o resplãtã pentru ascultarea mea: sã-mi desfacì cãt mai în grabã legãtura de pre ochi, ca sã mã conving, cãt de mult va fi întrecut de realitate, chipul, pe care fantasia mi l'a zugrãvit așa de plin de farmec, despre D-ta.«

»Trebue sã te înșeli,« respunse dama. »Realitatea se îndatinãzã a pedepsi cu cea mai neînduratã strictetã escedãrile fantaisiei. Inse eu într'adevãr am lipsã de ochii D-tale — înainte de tòte, de ochii D-tale, spre scopul, pentru care ai venit aici — decì plãcãți puțin capul.«

Ea se plãcã peste el. Respirarea ei caldã, parfumul delicios și îmbãtãtor al perului ei trecù pre de-asupra lui, dantela mãne-cilor ei îi atinse fruntea — masca cãđù de pre fața lui.

Când își deschise ochii îl lovi mai întâiu trecerea cea repede din întunec la cea mai strãlucitòre luminã, ce luminã luxul pom-

pósei chilii în care se afla. El își duse repede mâna la ochi, îi închise și deschise încet cu încetul, ca să se dedee cu strălucirea, și esamină cu multă luare aminte fața damei, care ședea lângă el. Fantasia nu-l înșelase. Tinera și voluptuoasă femeia, care ședea lângă el în haină de mătasă sură-argintie, și rușinată puțin de privirile lui de admirare își plecaseră la o parte fața ei înviorată, ca o roză, încadrată de bucle roșu-aurii, sëmăna unei aparițiuni luminoase din tablourile lui Paul Veronese. Și de vreme ce el încă tot nu mai dădea nimic, ea își ridică capul și ochii ei mari, căprii, întâlniră liniștit privirea lui. Deșteptat din admirarea sa mută înse pentru aceea nu mai puțin grăitoare, el îi prinse mâna și voi să o ducă la buzele sale. Ea și-o retrase surișind puțin.

»Inainte de tóte să ne întelegem asupra scopului pentru care te-am poftit la mine,« duse ea. »Doresc să fiu depinsă de D-ta — și eu sum convinsă, că, cea ce vei crea, va fi un cap de operă, cu care vei întrece însuși renumele D-tale —,« adause ea cu un zimbet grațios.

»Chipul este deja gata în mine, grațiosă dómna!« răspuse el, cu ochi strălucitori. »Cine nu se simte inspirat pentru crearea unui cap de operă, la ivirea unei așa minunate manifestări a naturii, nu merită numele de pictor, ar' trebui —«

El tăcù, érá dama îl privi întrebător.

»Ar' trebui?« întrebă ea încet și plină de așteptare.

»Ar' trebui, ca mâinile lui să fie paralizate și ochii să-i de-nege servițiul dinaintea minunei naturii, în aceea convingere sdrobotitoare, că tótă puterea geniului și a colorilor pentru imitarea naturii ar' fi risipite în zădar, aici, unde ea e așa unică, și unde însuși pictorul nu póte decât să tacă și tăcând să admire!«

Tinera damă surise puțin ironic.

»Înteleg, Domnule, D-ta nu ești numai pictor ci și lingușitor. — Să lăsăm pre cest din urmă să fanteseze, și să vorbim puțin serios cu cel dintâiu. Pictorul ia așadară asuprași lucrul ce i-să cere,« continuă ea, întinșându-i acum grațios frumoșa mână, pre care cu puțin înainte i-o retrase și pre care el o duse respectuos la buzele sale. »Arta nu póte fi lipsită de resplata aurului și D-ta vei fi mulțămît cu ea. Inse, Domnule, pactul ce încheiăm mai are încă o condițiune.«

Ea tăcù și Sampierra o privi plin de ațențiune.

»D-ta să-mi jori pre onórea D-tale de artist, că nu vei întreba și șcirici nici când după aceea, că unde locuesc, cine sum și pentru cine ai zugrăvit portretul meu!« duse ea cu serioșitate serbătorască și cu o demnitate așa prințiară, încât lui Sampierra îi amuți cuvântul pre buză.

»Îți jur!« răspuse el în sfirșit, reculegându-se în grabă.

Dama se ridică.

»Mă încred în jurământul D-tale. E bine, mâne pre la améđi te vor aduce din atelierul D-tale aici, în același chip ca și adî, cu ochii legați. Ingrigește-te de o pânză mare, căci chipul are să fiă zugrăvit în mărime naturală. Și acum adio — până mâne!«

Ea se închină cu demnitate prințiară, în sëmă de adio, și părăsi odaia, în care rămase pictorul, urmărind cu privirea figura ei sfeltă și grațiosă, și ametit de acésta minunată aparițiune femeiască.

După câteva minute — în decursul cărora abia avuse vreme să arunce câteva priviri repeđi asupra splendórei prințesești din chilie — apărù servitoriul, care l'a fost adus, îi légă éráși masca preste obraz, îl conduse în jos la lectică și înapoi la locuința lui. Inainte de ce s'ar fi depărtat, acesta cu o închinare mută, mai scóse din crețele mantauei sale o pungă plină cu monete de aur și fără să dăcă vre-un cuvânt o puse pe masă.

Sampierra se arunca-se într'un jelt și își acoperi cu mâna ochii. Chipul tinerei femei frumoșe sta înaintea spiritului său creator în colorii așa de vii, în conture așa pronunțate, încât la moment l'ar fi putut fixa pre pânză. Dar și în inima lui se petrecea ceva minunat; el simțea aceea fericire ametitóre a omului tiner, care este primejdióșă pentru opera unui pictor. El se sculă și se duse la feréstă. De pre întunecosul cer al noptii schinteiau auri-

tele stele de-asupra lui, dinainte-i se întindea eterna cetate cu turnurile ei înalte și cu palatele-i posomorite; bórea noptii adia încet și recoros în jurul frunții lui înferbentate. Indoilele, despre chiemarea lui, despre calea pre care a fost mers până acum, cari cu câteva ore mai înainte amenințaseră se-l strivescă sub greutatea lor ca de plumb, sburaseră dela el, alungate de fermecătorele priviri ale frumoșei femei, de speranța însufletitóre, că va putea vedea din nou acésta față minunată și de ași putea pașce din nou ochii și inima la privirea ei. Fost'a ore înspiarea creatóre, cu carea artistul presimțea esecutarea operei sale; séu fost'a lingușitóre recunóscere a geniului său din partea acestei dame răpitóre, și evident de poziția înaltă, care-l alese chiar pre el de zugrav al chipului ei? Séu dórá a fost speranța de a crea în sfirșit un cap de operă, care promitea să-l mulțámescă pre el însuși și se-i stătórnicescă gloria sa — ceea ce îl ținù deștept până nóptea târđiu, și nu-l lăsà ca să se odichnescă?

3.

Pe când se deșteptà Sampierra dintr'un somn neliniștit, sórele era deja sus. Clopotele claustrului de pre țermurul de dincolo a Tibrului vesteau óra a unspredecea înainte de améđi. El se îmbracă repede, căci lectica putea să sosescă în tot momentul, ca să-l ducă, și tot așa de grăbit se apucà să îmbrace o cadră mare cu pânză, pre care avea să se zugrăvescă portretul comandat.

Nóptea e prietina fantasiei. Ea o încăldesce și nutresce dulce sub mantaua ei brodată cu stele. Lumina ăilii înse desface legătura. Lumina sórelui nu suferă negura și în vremea ce desbracă figurile grațioșe ale fantasiei de lucirea lor, ea așađă cruda realitate în dreptul ei imprescriptibil.

Intemplările de ieri i-se păreau acum lui Sampierra ca și un vis încurcat. Loviturile de ciocan, cu cari întindea pe cadră pânza cea gólă și fără vieță sunau așa rece și prost, așa aspru și fioros în sufletul său, ca și când vírful fiecărui cuiu l'ar bate în schela fericirii sale, spre a o sfășia și nimicí. Ce s'a ales de însufletirea, de visurile după mărire și de fericirea iubirii, cari îl ametiseră ieri? — Care demon s'a făcut stăpân preste simțirile lui și i-a resfírat și rupt țesătura mărețelor planuri? — Neliniștitórele indoile despre capabilitatea lui se ivirá din nou, și lui i-se părea, că vede în tóte unghiurile, fețe, cari rid sarcastic. Acum mai bucuros ar fi abđis de zugrăvirea chipului comandat.

Dar nu — el își zálogise cuvântul său, și cel puțin la aceea ținea mult, că el trebuia și voiá să-si rescumpere cuvântul. Când servitoriul deschise acum ușa, rugându-l ca să-i urmeze, cu o privire posomorită își puse el utensiliile de pictură în rínd, și îi urmă până la lectică.

El era înse cuprins de o dispoziția supărăcióșă și nehotărítă încă chiar și atunci, când ședea éráși înaintea frumoșei necunoscute, privind înmărmurit acum la ea, acum la pânză, acum ascuțindu-și creonul, acum tocindu-l din nou, pentru ca să póta face conturile figurii ei. El voia să se forțeze — și se forță. Inse ceea ce făcuse nu i-se părù decât numai de fórte puțină valóre. El își plecà capul, tăcù și privi țintă în pământ. Era o contradicere neîntelésă în tótă ființa lui. El trebuia să măsore și cumpánescă cu o critică și calcul rece, formele, acărur vedere îl tulburà, și să dessemne cu carbunele pre pânza sură, liniile undulátóre ale acestor membre fermecátóre, dela cari nu-și putea lua ochii. El trebuia să lucre, precând iubea. Mânile îi zăceau ostenite pre genunchi, și își plecà în jos privirea împăinginită.

Frumoșă femeia ședea înaintea lui într'o poziția comódă și se juca cu o cunună bogată de roze purpurii, ce zăcea în póla ei, avénd să servescă de un adaus al chipului ei. Ea părea că înțelege sentimentele lui, fără însă de a să supára pentru aceea. Ea gusta triumful frumșetii asupra artií, și nu ar fi fost femeia, dacă nu s'ar fi simțit măgulită de conșciința mai mult séu mai puțin chiară a acestei învingeri. În timpul ce el ședea înaintea ei palid, umilit și fără de putere, neîndrăznind să se uite la ea, obrazii ei se roșiră tot mai mult și ochii ei priveau mai cu mândria. Incor-

darea înse ajunsă insuportabilă și trebuia ruptă într'un chip său într'altul. Ea se sculă.

»Astăzi nu suntem dispuși pentru lucru, D-le,« duse ea surîzînd. »Artiștii își au caprițiile lor — și noi femeile — încă avem pe ale noastre. Să ridicăm dară ședința, pentru azi, — până mâne poimâne — când îți va plăcea —.«

Pictorul încă se trezise din reveriile sale și sări în sus. Și ca și cum ar fi fost lipsă numai de acest ușor îndemn, de acesta îndoială în arta sa, asemenea unui curent electric îl cuprinse mândra conștiință a puținții sale, și încă mai înainte de ce ar fi găsit vre un cuvînt de răspuns, statî acum din nou chipul ei săvîrșit înaintea spiritului lui.

El îi apucă mîna și o duse la buzele sale.

»Ertă, grațioasă Dómnă, artistului, care din pricina frumosului model și-a uitat pre un moment scopul petrecerii sale aici, și nu-i socoți vina de prea mare și singură numai alui. Acórdă-mi încă o óră scurtă, ca să se fac stăpân asupra fericitului moment, în chipul, în care geniul artei nu ni-l concede în tot-déuna. — Mă rog încă pentru o óră scurtă!«

Ea surise cam neîncredător, dar tăcînd se aședă éráși pre scaun. —

Repede se aședă Sampierra éráși înaintea stativului său. Ochii lui începură să se aprindă, și trăsurile lui vii oglindară din nou înspirarea creatore, care-l pătrunse până în adîncul sufletului, și cu trăsături repeși și sigure termină el în puțină vreme conturile frumosului său model. Când după puține modificări neînsemnate ale desenului, se ridică mulțămît și-o pofți să se apropie de stativ și să-i examineze lucrul, se părea, că și-au schimbat unul cu altul rolele. El sta drept, cu ochi strălucitori și mîndru înaintea pânzei pre care ea o privea confusă în vreme ce își exprimă admirațiunea în puține cuvinte, înse cu un glas așa încet, tremurător, ca și cum, asemenea dăitei eșite din mare, s'ar spăria de formele sale perfect frumoase, ca și cum abia acest moment ar fi născut în ea conștiința deplină a propriei frumșei.

Din ziua acesta începînd, Sampierra lucra cu o sírguință neîntreruptă la terminarea portretului. În órele libere neîncetat îl preocupa problema dîlii de mâne. Nicî o distragere nu-l ademenea, nu urma nicî unei invitări de a prietinelor săi, tot cugetul și gîndul și-l îndreptase numai asupra unui lucru — asupra portretului său. Abia se putea numi un portret. El, ce e drept, reda trăsurile necunoscutului, dar pre lângă totă asemănarea cea mai vie, într'o transfigurare așa de artistică, încât tabloul părea scos din fundul inimii pictorului, și sîmăna mai mult idealului său, în care concentrase întregă frumșeta desvîrșită a naturii femeșci, de cât a unei ființe supuse trecătoarei vieți pămîntene. Mulțămirea, pe care i-o însufla succesul lucrării sale, și mîndria pentru eselența aceluia, creștea din zi în zi, și fú încă potențată prin admirarea fără rezervă, cu care, însuși necunoscutul prototip al tabloului, urmărea progresele măiestrului. Și orî a fost lucru adevărat, orî numai o dulce amăgire, dar interesul prototipului începî a trece dela op la artist, și când privirile amîndurora — după ce s'au fost oprit, într'o contemplare mută, timp mai îndelungat asupra operei aprópe terminate, asupra acestor forme de carne, calde, ce creșceau, asupra crețelor aruncate pre pânză, ce păreau că se mișcă ușor — se întilneau, înmărmureau într'o dulce uitare de sine, ca și legate prin farmecul celei mai intime alipiri.

În acesta reciprocă dispoziția sufletescă trecî o săptămînă după alta, și Sampierra își petrecea acesta vreme scumpă în aceea sigură încredințare, că terminarea tabloului îi va căștiga dimpreună cu cea mai înaltă gloriă de pictor și iubirea celei mai frumoase femei. Tabloul încă nu era sfîrșit de tot. Mai lipsea încă ultima sugrăvire a crețelor în partea din jos a hainei de atlas argințiu, și a încântătorului picior, care băgat într'un păpuc roșu de marochin brodat, se vedea eșind de sub aceste crețe. Mai trebuia încă o zi — dóue — până când socotea, că va fi terminată opera și el se va vedea la culmea gloriei sale de artist și a fericirii în amor.

Inse lectica nu se mai arăta în ziua cealaltă, la óra îndatinată. El așteptă sosirea zilei următoare și își petrecî vremea singur în odaia sa. Dar lectica nu se arătă nicî în ziua următoare. — Stativul și utensiliile de pictură înse, dimpreună cu o cassetă în care se aflau dóue sute de ducăți, fură date, nóptea târziu stăpînului căsii, unde ședea, fără nicî o esplicare, fără nicî o mulțămîtă, fără nicî un alt cuvînt!

Visul se sfîrșise.

4.

Visul se sfîrșise — dar ce mai deșteptare i-a urmat!

Tabloul, care avea să-l pună în șirul celor mai mari artiști, la care lucrase cu o plăcere, pre care nicî când mai înainte nu o simțise, chieluindu-și celea mai bune puteri, era pierdut pentru el, subtras pentru totdeuna privirilor lui și a lumii, după cum își închipuia. Ce-i foloseau lui banii? El voia să aibă chipul, căci chipul i-a fost fericirea, mărirea, viața! Femeia cea mai încântătoare, din ochii căreia îi strălucise promisiunea celei mai frumoase fericiri în viață, a fost răpită ființii lui. Tabloul esista, însă nu pentru el; femeia trăia, dar pentru el era mórtă, înmormîntată. A fost o pierdere duplă și ireparabilă, care-l atinse cu atît mai greu, aruncându-l la pămînt, cu cât, în urma celor întemplate, se cređuse înălțat la culmea fericirii.

Dar el se reculese. După multe zile petrecute în cea mai adîncă consternare, în cea mai consumătoare durere, se ridică. El căuta chipul și femeia ce îi seduse de model. Își uitase de jurămîntul său, căci dór era vorbă de viața lui! — Nu mai voia se scie de nime, și nu întreba după nime, decît după chipul său și după femeia acestuia. Măhnirea și dorul după amîndoué îi consumară viața, figura lui, încă în flóre, începu a da înapoi și fața lui se făcu palidă. Ziua întregă era tot pre strade, prin alee, prin biserici și prin piețele publice. Intră prin galerii și palate, pre unde observa femei și unde erau espuse tablouri. Inzădar! — Cei ce-l cunosceau îl luară întăiu în ris și-l batjocoreau, apoi îl compătumeau. Cei ce nu-l cunosceau se spăriau la vederea palidului bărbat tiner și-l luau drept un nebun. Și el și ajunsese nebun. — După ce trecuseră luni de-a rîndul, pline de cel mai neliniștit și chinuitor dor după chipul și femeia misterioasă, durerea pentru pierderea sa căștigă o înrîurire posomorită asupra spiritului lui, și îl scóse din vogașul liniștitei cugetări. Viața lui se trecea uniform, cufundându-se în gînduri melancolice și triste, și intervalele lucide în cari se regăsea pre sine însuși, îi serveau numai spre aceea, ca să-i încurce și cufunde mai tare sufletul în nefericita rătăcire a gîndurilor învălmășite. Cu ochii adînc căduți în orbite și de jumătate stinși, cu pîrul încăruntit, cu trupul obosit și îmbrăcat în chipul cel mai neîngrijit se strécura el dealungul ulițelor, lipindu-se de pîreți și privind sficios și pre furis prin ferestile deschise, pururea căutând, pururea cercând după chipul său, după femeia ce îi seduse de model. Intr'o zi părăsise ulițele orașului și rătăcia în cóce și în colo, printre grădini. Înaintea unei vile stăteau câteva calese, o mulțime de ómenî sta și se îndesa în jurul treptelor, întrînd și eșind prin pórtă principală, care era deschisă în laturi. El le urmă și întrebă ce este. Era vila de curund decedatului príncipe Matheo Saluzzo, care, din ordinul erđilor se vindea prin licitare, dimpreună cu întregul mobilar, cu galeria de tablouri și cu tóte uneltele de casă. Galeria de tablouri! O parte a aceleia se vînduse deja, înse partea cea mai alésă se striga chiar acum. Acum »o marină« de Claude Lorrain, un tablou de Velasquez, acum — portretul unei dame de un măiestru necunoscut! — El tresare, pironindu-și ochii mari deschisi asupra chipului — e chipul său! El stă înaintea aceluia cu mînile încrușate. Nu are nicî un scudî în buzunar, dar și el oferește, el dă mai mult de cât orî și care oferent, și astfel ridică prețul tot mai sus. Lumea îl privește cu mirare, șoptind: »E pictoru cel nebun!« și mai mult nu-l iau în samă nicî pre el și nicî ofertele lui. Se dă signalul de încheiere. Cumpărătorul esaminéză acum chipul mai cu deamîntul, lumea se minunéză de el și întrebă după pictorul aceluia, se amintesc celea mai celebre nume.

»Eu sum acela, eu sum pictorul!« strigă Sampierra la acestea.

»D-ta ești un nebun!« i-se răspunde cu indignare. »Zugrăvește D-ta firmele dela ospătării — dute, carăte — cumpără-ți păpuși mai înainte de a vrea să cumperi tablouri.«

»Cum!« strigă Sampierra, voi nu-mi credeți, pentru că umblu îmbrăcat în zdrențe? — Eu sum Sampierra discipulul lui Albano și al marelui Rubens, rivalul lui Van Dyk — eu am zugrăvit portretul!«

»Așa? D-ta l-ai zugrăvit? Atunci trebuie să știi și aceea, pe cine îl reprezintă. Cine e dama care ți-a servit de model?«

Sampierra tăcu și privi țintă în pământ.

Ómenii riseră.

»Atunci vreu să ți-o spun cine este, ca să-o știi,« strigă intendantul curții prințului. »E Antonella, iubita prințului!«

Sampierra se părea că abia aude. El își băgase mâna convulsiv în părul său cărunt și nu vedea nimic decât numai chipul.

»Și totuși este chipul meu!« strigă el din nou. »Acesta-i capu care l'a conceput, acesta e mâna, care l'a executat — ómenii bunii, eu jor că-i opul meu! Cine vrea să mi-l dispute să vină înainte! — Vedeți, că nu vine nime, pentru că nime nu póte veni. Chipului am consacrat eu celea mai bune puteri ale mele. Chipul a fost aerul, viața și fericirea mea! — Ce-mi foloseau averea și liniscea, plăcerea și studiile mele — Dumnețeu mi-a luat chipul și de atunci nu am putut face nimic alta, decât să plâng. Acum îl am éráși. — Ah! dați-mi chipul înapoi! —«

Cei din jur îl priviră cu uimire și înduioșăți.

»Arată că D-ta ești pictorul, și sfirșește portretul,« di-se cumpărătorul aceluia, »atunci îți vom crede. Numai puțin mai trebuie — zugrăvește dar!«

În ochii lui Sampierra schinteia un foc sêlbatic.

»Dați-mi de grabă colorii și penel!« strigă el.

Intendantul curții căută după de aceste și le află între rămășițele prințului; i le-au adus lui Sampierra. Un cerc des de privitorii se făcu în jurul lui.

El se reculese pentru un moment, amestecă colorile pre paletă și începù să le îngroșe vâpsind. Dar mâna îi tremura și ținea penelul nesigur, confunda colorile și se părea că abia le póte deosebi.

Un murmur și șuerat se ridică din mulțimea celor ce stăteau în jurul lui.

El se trase înderépt, apoi se apropiă éráși de chip — șováia. Fața i-se întunecă, un păinginiș rece ca de mórte se lăsă preste ochii lui și îngâlbînind deodată, ca și lovit de trăsnet, cădù țăpên preste tablou, acoperindu-l cu trupul său. Câți-va săriră întru acolo ca să-i ajute să se ridice.

»Și totuși este chipul meu!« îngânà el încă odată.

Apoi i-se închiseră ochii și inima încetă de a-i mai bate.

El fù îngropat și uitat în cimiteriul seracilor. Ce s'a ales de chip, nu se scie.

Traducere de *Enea Pop Bota*.

Strigoii.

*Ia tacî, mamî, din gură tacî!
Strigoii umblă dór' și pot
Să-ți ducă laptele chiar tot
De pe la vacî.*

*Mai românesce cum să-ți spun,
Că-i poți vedea dacă pândescî
În sêra, când pe la ferești
Urdîcî să pun!*

*El fuse grața. Cei ce nu-i
Dar de sub grața cea de spinî
Vedû pe Lina din vecinî
Cu Dinu lui.*

*Sedeau pe prispă amendoi
Alături, singurî singurei . . . . .
Acum nu crede, și cât vrei
Că sunt strigoii!*

Lilian.

Mănăstirea dela Sinaia.

Sinaia este locul unde petrece preste véră curtea regală română și societatea înaltă a Bucurescilor și a României întregi.

În *Sinaia* a zidit regele Carol minunatul castel Peleş, palatul lui de véră, după cum se vede în ilustrațiunea de pe pagina 132.

Când treci pe pasul Predealului munții dela Brașov spre șesul României, dai de *Sinaia*, la pólele muntelui Buceciu, un loc frumos și încântător, cum rar ai mai aflá altul pe întreg rotogolul pământului. Aci s'au unit natura cu știința omenescă, spre a împodobí acest loc. Natura a încungiurat valea cu munți uriași și cu păduri de brădet, cu ape vijeitóre, care se reped în Prahova, dând locului o înfătoșare poetică, ér ómenii au îndeplinit acesta iconă, clădind în luminișul, ce se deschide între munți, vile sau case de véră, hoteluri, băi și alte aședeminte, carî sunt ca curțile zinelor din povești în mijlocul acestor munți.

Dar nu totdeuna a fost aci așa. Mai de mult locul acesta, unde e ađi *Sinaia*, era gol, pustiú, ca întregă valea Prahovei, și nu era cercetat decât de păstorî cu turmele lor, ér locuit era numai de urși și alte dihanii.

Scrisorile vechi ne spun, că cei de întâiu ómeni ce s'au statornicit pe valea Prahovei, au fost nisce călugări, înainte de asta cu 3—4 sute de ani. Ei au pus temeliă mănăstirei și cătunului *Sinaia*, de ađi. Numele de *Sinaia* îl dete Mihaiu Cantacuzino în veacul al XVII, când fugi de urgia lui Duca Voda prin valea Prahovei, la Brașov. Drept mulțamită lui D-deu, că l'a scăpat de dușmanî, el ridică apoi la 1692 mănăstirea dela pólele Bucecilor dându-i numele de *Sinaia*, după numele mănăstirei de pe muntele *Sinaia*.

Dar atât mănăstirea cât și locul dela *Sinaia*, se făcu însem-

nat și vestit în totă Europa sub domnia regelui Carol. Curând după venirea lui în România, ca prinț tânăr, vizită valea cea frumoasă a Prahovei și mănăstirea Sinaia, cea zidită sus pe muchea dealului. Locul acesta i-a plăcut atât de mult, încât véra anului 1871 se hotări se o petrecă întrégă aci, dimpreună cu Augusta regină, *Elisabeta*. Mai mult: aci s'au hotărit să-și facă o curte domnescă, ca cele din povești! Și s'a făcut în chipul după cum se vede. În ęece ani fú gata, l'a început *prințul* Carol și l'a terminat *regele* Carol. Drept dovadă o lespede de metal pe care e săpat următorul vers de *Alexandri*, când fú gata castelul:

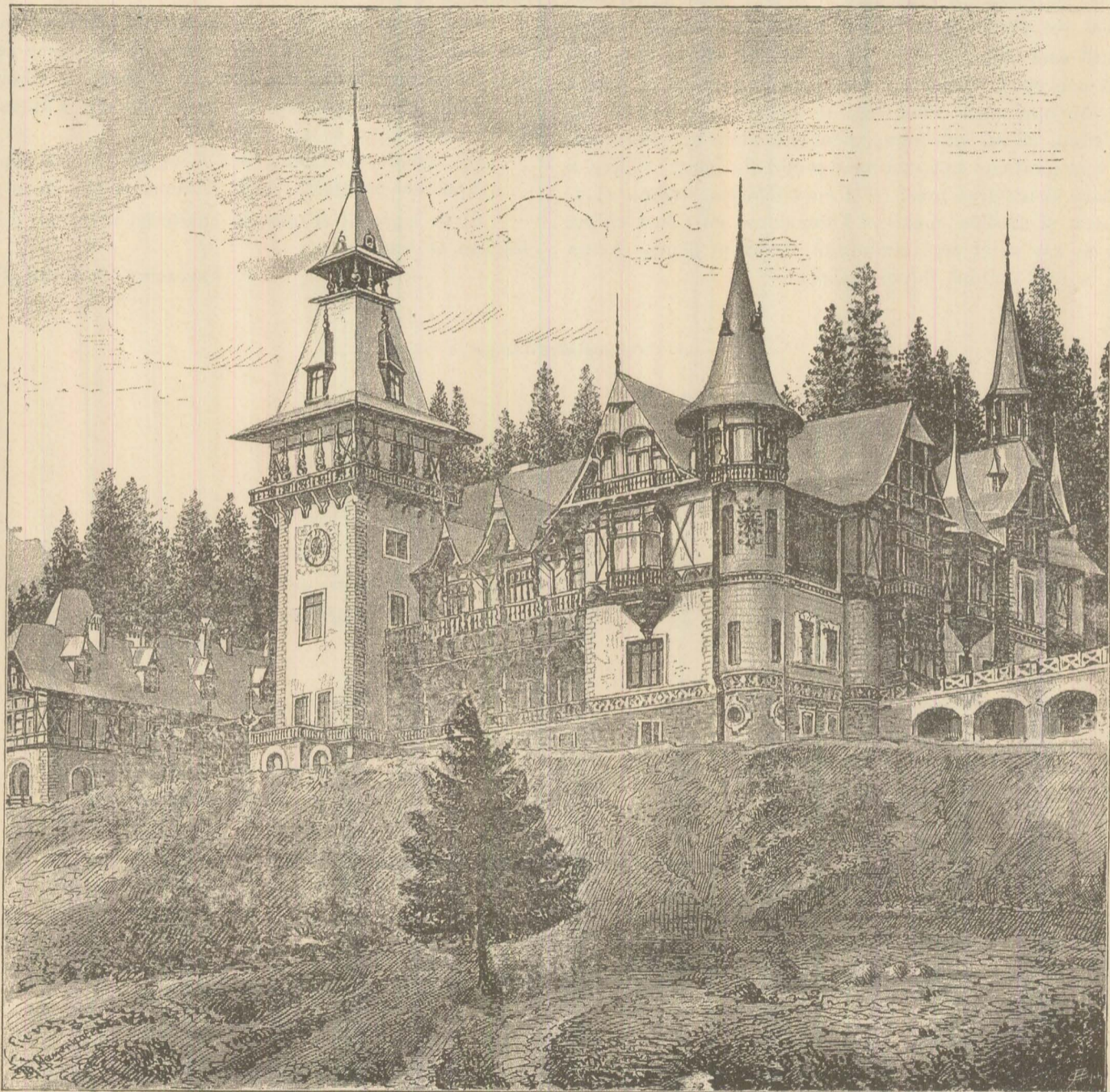
Eu Carol și al meu popor
Zindit'am într'un gând și dor
În timp de lupte — al meu regat.
În timp de pace — al meu palat!

Castelul se află la o parte din valea Prahovei, spre inima munților, ascuns în umbra nemăsuratelor păduri, pe cari nu le-a atins șécurea, unde de veacuri brađii uriași cad de bătrânețe unul preste altul și zac acoperiți de mușchi.

Aci departe de șgomotul lumii, în sinul naturii, îi place regelui, reginei și întregii familie regale a petrece ęilele de vérá.

Carmen Sylva, regina poetă Elisabeta, de bună sémă că preumblându-se prin aleele aceste naturale din giurul palatului și-a conceput multe din frumoșele ei lucrări poetice literare; aci a scris „*Povestiile Peșului*“ cele minunate.

La 15 Octobree 1887 a fost o mare serbare la Castelul Peș, a 18 aniversare a căsătoriei regelui și a reginei României. Atunci acolo fiind și poetul Alexandri cu alți vre-o 4000 de fruntași din întrégă România a scris următórea Balada Peșului:

Castelul »Peș«.

Balada Peșului.

I.

Plânge Prahova de vale
Și se vaetă mereu,
Tot ducând în a sa cale
Dorul Peșului seu.
Tulburată se repede
Vrând de stânci a se isbi
Căci cu dânsa nu-l mai vede
Râvnitor de a se iubi.

De când apa curgétóre
Și cu sórele ceresc
Au menire-nvietóre
Pentru sinul pământesc,
Dându-i viétă și rodire,
Veselie și noroc:
Ea, prin dulce recorire,
El, prin raęele de foc.

Peșul cu florí pe frunte
Și-n vestminte de cristal
Venea ęilnic dela munte
Preste valuri dând nával;
Și toți brađii în mirare
De-al vedea clocotitor
Frământau cu întrebare:
Unde-l duce viul dor?

El sbóră cu gândul sbóră
Prin sêlbatică păduri
Locuite odinióră
De urși mari, de mari vulturi,
Și mergea ca sê se culce
Plin de viêtă, fericit,
Pe al Prahovei sin dulce,
Ca'ntr'un leagăn mult iubit.

Și amêndoi în desfătare
Se duceau întrulocați
Până-n jos preste hotarê
Mult departe de Carpați,
Veseli, rătăcind pe lume,
Sub ceriu vecinic zimbitor:
El uitând chiar al sêu nume,
Ea, chiar locu-i de isvor.

Bune vremi erau p'atunce
Când ursitului din stânci
Nu-i păsa ca se s'arunce
Preste ripele adênci.
Il mâná dorul, ce este
Dulce al inimei avênt,
Care trece ca-n poveste
Preste mări și sub pâmênt.

Dar acum el întârdie . . .
Drumu-n cale-i s'a lungit!
Ea-l ascêptă ca se vie
Din dorî până la sfîntit;
Și sermana! tulburată,
Sê tot vaetă mereu,
Purtând grija necurmată,
Grija Peșului seu!

II.

Intr'o ți . . . așa se spune,
Călătoriul tinerel
Zări-n cale-i o minune,
O minune de castel,
Ca 'ntro clipă rêsărise
Din pâmêntul scorbuos
Și-a lui porți cu drag deschise
Unui Rege glorios.

El vêdù trecând în sóre
Și sub codrii bêtrânesci
O Regină cântátóre

De-ale munților povești;
Și frumóse Margarite
Pe sêlbatică potici,
Și pe drumuri nâsipite
Urme de picióre mici.

Și auđi ce nu s'aude
In desimele de munți;
Nu urlări de fiare crude,
Nu căderi de brađi cărunți,
Ci divină armonie
De dulci glasuri arginții
Și de organ ce re-nvie
Umbre albe de copii.

Fermecat Peșul șede
Pe o stâncă-n loc oprit, —
Vede și nu-i vine a crede,
Simte ce n'a mai simțit.
Ca și dênsul în uimire
Urieșii cu vêrf alb
Plimbă. ținteșa privire
Pe castelul acel d'alb.

Splendida-i 'nalta clădire
Ce străluce acum sub cer
Cu măestra-mpodobire
Unui mândru juvaer;
E menită se devie
In present și-n viitor
Cuib voios de ospetie,
Cuib de gloriî și onor.

III.

Êtă regele sosesc
Lângă Peș gânditoriu
Și-l întrebă de voesc
Ca se-i fie muncitoriu, —
Căci e june, căci e tare,
Cât optdecî de murgușori,
Și cu brațul lui e-n stare
Se-nvêrtescă roți de mori.

Peșul la așa cuvinte
Se tredește ca din vis, —
Lume nouă-n a lui minte
De odată s'a deschis . . .
Bucuro el la turbină
Se repede 'nvingătoriu

Ca se macine lumină
Dela fulgerii din nori.

Și de-atunci când nóptea vine
Nâscátórea de suspini,
Aste locuri le veđi pline
De fantastice lumini.
Feeria se estinde
Preste falnicul castel,
Ce fereștrile-și aprinde
Ca de-un sóre ascuns în el.

IV.

Điua Peșul lucréză
Cât un uriaș vênjos,
Êr când điua însereză
Redevine Fêt-Frumos
Și-n castel apoi apare
Cu pas vesel triumfal;
Căci e nașul seu, și are
Loc la prânđul cel regal.

Intre florî și-ntre copile,
Intre ambiî Suverani,
El s'arată mic de đile
De și are miî de ani . . .
Și regina-nveselită
Il desmiêrdă adese ori
Pe a sa cómă împletită
Cu brilantî schinteietori.

Apoi mândrul, după cină,
La toți lasă rêmas bun, —
Saltă sprinten, se închină
Și plecând ca un nebun,
El se duce sê se culce
Plin de viêtă, fericit,
Pe al Prahovei sin dulce
Ca-ntr'un légan mult iubit.

Ea îl mustră cu blândete
Și-i tot đice că-i păcat
De a pierde-n tinerețe
Cursul seu neatêrnat.
El rêsponde cu mândrie:
Mândră fi de-al meu noroc!
Đic Luminei ca se fie
Și lumină e pe loc!*

*) Castelul »Peșul« situat în poziția cea mai admirabilă din Sinaia, la pôlele grandioasei masse a Bucecilor, — acest castel este lucrarea de artă cea mai mărêță și mai frumósă din țeră, și ale căruia mândrețe au contribuit mult întru a duce departe faima țerei și a frumșeților ce cuprinde ea. Peșul e iluminat cu lumină electrică; êr puterea, care produce lumina acea electrică, este apa Peșului, un pârăuș repede și limpede, care vârsându-se mai departe în Prahova curge în fața castelului regelui, căruia i-a dat numele seu. — Tocmai faptul acesta, că adevă pârăușul Peș

a fost pus la lucru: se »macine lumină«, pentru aceea »mîmune de castel« ce-i pórta numele, tocmai acest fapt deveni subiectul acestei balade frumóse. In castelul Peș împodobit de multe din produciunile geniului artistic a M. S. Reginei Elisabeta, și în care orga resună adesea sub mâna Reginei Carmen Sylva, apele Peșului alcătuesc în mijlocul mesei regale un avuz din care saltă în sus o rađă limpede din undele pârăușului. De aceea đice Alexandri, că Peșul are loc la prânđul domnesc.

T. N.

INCEPUT DE VÊRĂ.

E sóre blând în ceriuri, — și-i đe de veselie,
Prin aer trec miresme, și glas de ciocârlie,
Și ară economul și samână și grapă
Êr norul i-i trimite din sin pe brazde apă;
Și ride lanul verde, cât veđi în depărtări,
Minune 'ncântátóre! și raiu de desfătări! —

. . . Dar tóte acestea raiuri din câmpuri prefăcute,
Au resărit pe 'ncetul prin muncă și prin lupte,
Și obosiți în brazde, sêrmanii muncitori,
Rêdică frunți în aer ploată de sudori,
Dar fața lor pârilită e dulce înseninată,
De gândul fericirii și-a rodurilor plată . . .

George Simu.

Trei ómenî alui Dumnezeu.

Nu tot cel ce đice: »Dómne, Dómne! ci
numai cel ce face voia Tatălui, va vedea împê-
răția lui Dumnezeu.« Sf. Scriptură.

gelistul Ioan, ci și pescariî necărturari, ori cu puțină învățătură
făcură minunî și purtară trêba apostoliei cu tótă rîvnă, așa și
acum: nu numai din cei mai luminați fiî ai nêmului es adevêrații
apostoli ai Românismlui, ci adesea, din ómenî cu puțină pregă-
tire de carte, dar cu inimă mare, cu zel înflăcărat, cari apoi toc-
mai din causă că nu s'au bucurat de cele învățături înalte, merită
tótă lauda și admirațiunea nóstră, merită se-i dăm de exemplu
contimpurenilor și urmașilor nostri. Intre astfel de apostoli putem
numi cu drept cuvênt pe vrednicii bărbați Moș Herlea, Aron Boca
Velchereanul și George Cătană.

Vorbele aceste ale sfintei scripturî le putem întórce și așa:
Nu tot ce-și bate pieptul și face gură mare, ci numai cel ce în-
deplinesce fapte nobile, e demn a se chemá Român adevêrat. Ca
tóte nêmurile din lume, așa și nêmul nostru, și-a avut și-și are fa-
risei și cărturari destui, dar puținî profeti adevêrați și apostoli de-
votați. Și precum pe vremea mântuitoriului lumiei, nu numai cei
mai luminați de învățaturile vécului, ca apostolul Pavel și Evan-

MOȘ HERLEA.

Puțin vor fi din cetitorii Revistei Ilustrate, care se nu fi aușit de numele lui Moș Herlea, a acestui țeran model, care era înțelepciunea întrupată și dela care puteau multe învăța nu numai țeranii, dar și cărturarii cei mari.

Acum nu mai este între cei vii, dar memoria lui va rămânea pururea neștersă dintre noi, cari l'am văduț, l'am cunoscut, am vorbit cu el și ne-am minunat de înțelepciunea lui. Eată din ce cauză ilustrăm această pagină cu portretul lui și depunem aci câteva trăsuri din viața lui cea demnă și plină de fapte frumoase.

Moș Nicolae Herlea s'a născut la 1 Iunie 1819 în comuna Vinerea, colo lângă Câmpul pâinei unde Pavel Chinezul bătut pe Turci, a căror mormânt și ađi se vede. Tatăl seu fu preotul Teodor din aceea comună, și avu mai mulți prunci și pe toți îi dede la școle se învețe carte, numai pe Nicolae-l ținū acasă să-i porțe economia. Dar de și nu-l dădu la școli înalte, grijă de creșcerea lui cât mai bine nu s'ar fi putut ori unde l'ar fi dat la învățături. A ceti l'a învățat nu din Abcdar, ci din Bibliă, care i-a fost totă cartea ce o învăța și care-i fu și de ajuns, că ajungend odată se scie ceti, îi erau deschise drumurile, pe care ajunge omul la învățatură, și de n'a merge la școlă, numai voiă se aibă și cap bun. Er aceste două lucruri nu-i lipsiră lui Moș Herlea; el după ce odată sciū ceti apoi era în apele lui. Când numai putea, își rupea câte o leacă de vreme și cetia, și cetia, și se procopsia singur pe sine, numai cu ajutorul cărților, cari îi erau pretinii cei mai buni, cari nu-l lăsară de rușine câte dila a trăit.

Prin neîntrerupta cetire și-a fost câștigat cunoscințe din tôte ramurile sciinței, cu deosebire istoria universală și geografia, care le și cunoscea mai bine decât mulți profesori de cei cu diplome de trei coți. Er sfânta scriptură atât cu temeiu o cetise și atât de mult, de sciă să-ți citeze în tot timpul și la tôte ocasiunile din ea pasage întregi mult mai sigur decât cei mai mulți preoți. E drept că, pre lângă diligența lui cea mare, era ajutat și de memorie forțe bună și nu bea nici un fel de beutură bețivă, care mai timpuriu ori mai târziu timpesce mintea omului. Beutura lui a fost apa curată în totă viața sa, de aceea a și remas tot cu mintea întrégă până la adencă bătrânețe.

Prin îndelungata cetire a istoriei Romanilor și Românilor, prin esemplul bun din casa părintescă și prin frecarea de lume s'a format Moș Herlea un caracter demn de imitat, de aceea vorba lui era vorbă ori unde o punea, spusa lui nu rămânea mazere aruncată în părete.

Eată dovadă pentru toți Români, că omul și fără școle multe, ba așa dicitend chiar fără școle, se pôte aventă la frumoase cunoscințe și se pôte ridică la mare cinste, numai se nu-i lipsescă voia de a ceti. Dar cel ce nu urmază cetirea, chiar de a învățat 16—20 de ani prin școlele cele mari, în scurtă vreme nu-l mai cunosci din omul ce nu s'a bucurat de atâta potop de carte.

De mic copil învăța Moș Herlea cele 8 glasuri bisericesci,

și de aci în colo duminica și în sărbători, dimineța și séra, era nedespărțit de strana cântăreților. Astfel deveni cântăreț vestit, că și glas avea forțe bun și în decurs de 72 de ani a ajutat cântăreților la purtarea slujbei dumnezeesci, fără a primi cândva ceva remunerație pentru acel ajutor.

Moș Herlea mai era și vestit chirurg, care lucru îl învățase dela moșul seu Precup Herlea, care încă era țeran ca și nepotus'o Nicolae de deștept, numai cât nu sciă carte. Astfel Moș Herlea în timp de 60 de ani a vindecat pe tot anul sute de ómeni schilavi, fără a cere dela careva vr'un ban, și fără de a-l întreba de-i Român ori străin. Eată adevăratul »doftor fără de argint!«

Și doctorii cei renumiți din vecina Orăștie recunosciau că moș Herlea pricepe bine acest lucru, că de le mergeau ómeni cu mâni ori cu picioare frante, îi trimiteau la Moș Herlea în Vinerea se-i vindece. Din 1842 până în 1847 a funcționat Moș Herlea ca învățator în comuna s'a natală, ér în anii 1848 și 1849 a servit cauzelor naționale, după cum se vede din o epistolă adresată de densusul cătră istoricul nostru George Barițiu, unde vedem resolutul lui respuns ce l'a dat comandantului revoluționarilor, când l'a fost prins în Balomir: „Sunt căpitan, dișe Moș Herlea cătră comandantul revoluționar, „nu am făcut altceva decât mi-am împlinit datorința față de națiune, precum dta îți împlinesci datorința față de națiunea dtale“. Eată un răspuns demn eșit din gura unui țeran fruntaș, când se afla în mâna inamicului, pe care l'a desarmat cu acest respuns demn.

Din anul 1849 până la adencă bătrânețe a trăit mai mult pentru binele bisericei, școlei și comunei sale, servind mult timp ca primar și cassar cinstit al acelei comune.

Până la desființarea »fondului regiu« a fost neîntrerupt membru în reprezentanța scaunului Orăștiei, unde se luptă bărbătesce pentru drepturile poporului român din acel scaun, alături cu demnul protopop gr. cat. George Bercianu, pe care-l iubea mult, fiind că era un învățat, orator ales și naționalist cum se cuvine se fie tot omul de omenia.

Ca naționalist înfocat Moș Herlea luase parte la tôte adunările mai însemnate ale nóstre, începend dela cea memorabilă de pe Câmpul libertății din 1848; din deputațiunea ce se dusesse la Viena cu Memorandul încă n'a putut lipsi, ér Români adunați la Clușiu când cu procesul Memorandului îl aleseră în deputațiunea de trei ca se mērgă și se înformeze Tronul despre starea lucrurilor dela noi.

Naturelul lui Moș Herlea a fost vioiu, pururea vesel, glumeț, dar pe lângă tôte aceste cu mare cumpet în vorbă și-n fapte; a fost așa, după cum am dorit se fie tot Românul. Portul cel țărănesc nu l'a schimbat nici când, eac'asa se purta după cum se vede în icóna alăturată. Se urmăm faptele lui cele bune, și vom fi văduți de nēmul nostru cu aceea stimă, cu care a fost văduț Moș Herlea!

(In altă broșură vom vorbi despre Aron Boca Velchereanul și despre G. Cătană, cari sunt în viață).

Moș Herlea

Conochifterița.

(Din datinele și credințele Românilor despre insecte.)

Pe locurile cele grase, năsipose și băhnose, prin grădini și ogrădi sau curți, în apropierea gunoiului de vite precum și a altor movile de gunoie, ce-au trecut sau prind a trece în putregiune, se află o gujulie, care se ține de familia grierilor și care petrece totă ziua în pământ și numai noptea iese afară.

Acésta gujulie, care aduce foarte mult în privința făpturii piciórelor sale de dinainte cu labelle de dinainte ale Cárțiței, se numesce în Bucovina: *Cucónă Chifterița, Cucónă Chirtirița, Cucónă Tifterița, Cónă Chifterița, Conochifterița, Conochiftirița, Chifterița, Chiftirița, Tifterița și Pișterița*;

în Moldova: *Conochifterița, Cucóna Chifterița, Chifterița și Pișterița*¹⁾.

În Muntenia: *Cucónă Chifterița, Cucónă Chiftirița, Conochifteriți, Conopisterița, Coropesnița, Coropișnița, Coropiștirița și Goropișnița*²⁾;

în Transilvania: *Coropișnița, Coropiștirița și Chifterița*^{3)*};

érá în Ungaria și anume în Biharia: *Conopisterița*⁴⁾; lat. *Grillotalpa vulgaris*, germ. *Maulwurfsgrille*.

Despre acésta gujulie există la Români din Moldova următoarea legendă:

»Cică era odată o *Cocónă* foarte bogată, însă rea, rea, de să te ferescă Dumneșeu.

Îmbétrânind *Cocóna* acésta se duse la o mănăstire, veđi dóm-te ca să se pocăescă și să se căescă de păcatele și nedreptățile ce le-a făcut în tinerețele sale.

Dar ea, în loc să se pocăescă și să se căescă, ispitindu-o *Necuratul*, începù a face petreceri și chef cu ómenii mireni.

Prin bani și hatir *cucóna* ajunsese a fi chiar și *starița*. Însă cu tóte că ajunse la acésta mărire și cinste, ea totu-și nu se lăsa de blăstēmății.

Eată însă că într'o vreme vin la mănăstirea, unde era *cucóna* noastră *starița*, doi moșnegi. Se vede că erau *Dumneșeu* și *St. Fetrea*.

Întrând moșnegii în mănăstire și gășind pre maica *starița* cu chef și petrecând ca o *femeie* ticălósă, au început s'o dojenescă, đicându-i că nu-i frumos ca fiicele Domnului să facă așa și se ajungă de ris în lume.

Starița, supérându-se pentru dojana ce moșnegii i-au făcut, îi luă de spate și-i dete pe ușă afară, *interindu-i* din cuprinsul mănăstirii.

Moșnegii, veđendu-o acésta, au blăstēmăto ca să se facă gujulie, să se ascundă de fața lumii în pământ, și numai atunci să iasă din pământ afară, când va fi vreme urită și ploiosă, când nu mai vede nimene.

Și blăstēmul moșnegilor se împlini, căci mănăstirea se prefăcù pământ și *cucóna starița*, care făcea chef, se prefăcù într'o gujulie urită, care âmblă pe sub pământ, de-și croesce pe acolo chilii, și se hrănesce cu rădăcinile legumelor și ale buruenelor, adică făcând și-acolo rēutăți cum făcea și pe pământ.

Ear din rasa ei cea cafenie i-sau făcut aripă⁵⁾.

Conochifterița petrece de regulă în pământ într'o afundime de 30—60 cm. Aice face ea mai multe galerii, ér la mijlocul

acestora cuibul său. În acest cuib, care are forma și mărimea unui ou de găină sau de găscă și care e pe din nuntru uns cu bale și tare, ca și când ar fi tencuit, se ouă ea o mulțime de oue de mărimea meului (mălaiului mērunțel) și de colóre gălbinie.

Unii Români din Bucovina spun că s'ar ouă 99 de oue și că puii ce ies dintr'insele n'ar trăi mai mult de-un an. Numai unul dintre dînșii trăesce mai mult, și acela, cum trece de-un an, crește mai mare de cât un sórece; capēta aripă, începe a sbura și pre cine îl mușcă, trebuie să móră.¹⁾

Cei mai mulți Români însă cred și spun că nu numai puii cel ce a trecut de un an, ci fiecare *Conochifterița* mușcă și că mușcătura ei n'are leac, că cel ce-a fost mușcat de dinsa trebuie numai decât să móră.²⁾ Și numai atunci pôte acel mușcat să se vindece, când va găsi pre aceea-și *Conochifterița*, care l-a mușcat, va prinde-o, va pune-o în apă și se va spala cu apă de aceea³⁾, sau va numēra o baniță de mălaiu mērunțel⁴⁾, ori o baniță, o dimerlie sau o ocă de mac⁵⁾.

Tot așa cred despre mușcătura *Conochifteriței* și Români din Moldova.

Eată ce scrie în privința acésta dl. M. Lupescu:

Conochifterița e o gujulie ce trăesce pe la locuri băhnose și grase; ea e foarte primejdiosă. Pe lângă stricăciunea foarte mare ce face în grădini, ea pôte se musce și pe om. Vai de omul mușcat de ea, că leac nu mai are; îndată se umflă ca o bute și móre în dureri nesuferite.

»Dacă ar fi cu puțință, că omul se trecă prin borta prin care întră osia carului în butucul roții, sau să numerii ún stambol (baniță) de mac ori de năsip, numai atunci ai avea leac pentru mușcătura de *Conochifterița*⁶⁾.

Ear dl. Dr. N. Leon scrie:

»Poporul crede că *Cucóna Chifterița* mușcă; pentru ca să nu te umfli e bine, că îndată ce te-a mușcat să-i cauți gaura și să-i numerii óuele⁷⁾.

Din cauza acésta apoi Români se feresc foarte tare de ori și care *Conochifterița* ca nu cumva să fie mușcați de dinsa.

Însă *Chifterița* nu numai că este foarte periculósă, ci totodată e și stricăciósă.

Nutrețul *Chifteriței* sunt diferite larve de insecte și viermi. Ba, fiind o gujulie foarte mănăciósă, de multe ori nu cruță nici chiar propriile sale oue, ci și pre acestea le mănâncă.

Însă fiind că ea nu-și pôte afla nutrețul trebuincios numai într'un singur loc, ci trebuie să și-l caute în tóte părțile, de aceea găunășesce ea cu piciórele sale cele puternice pământul în lung și curmeđiș ca și *Cárțița*.

¹⁾ Cred. Rom. din Capul-câmpului, dict. de Panteleimon Tatarău, și com. de G. Banilević, stud. gimn.

²⁾ Cred. Rom. din Reusen, com. de Vas. Pop: »Ómenii cred că dacă te-ar mușca *Cucóna Tifterița* ai muri«; — a celor din Balaceana, com. de George Jemna, stud. gimn.: »Spune poporul că dacă te-ar mușca noue *Cucóna Chifterițe* de-odată, apoi poți să și mori. După mușcătura ei se umflă locul mușcat.«

³⁾ Cred. Rom. din Tereclecea, dict. de Domnica Dubău, și com. de Pavel Scripcariu, stud. gimn.

⁴⁾ Cred. Rom. din Reusen, com. de V. Pop; — a celor din Șcheia, com. de Sim. Pop: »Cel mușcat de *Conochifterița* până nu va numēra o baniță de mălaiu mērunțel nu se pôte vindeca.«

⁵⁾ Cred. Rom. din Frățuțul-vechiu, dict. de Ilie Istrătoe: »Ómenii dela noi đic, că dacă ar mușca *Chifterița* pre cine-va n'are leac, numai dacă ar numēra o păturare de mac«; — a celor din Părhăuț, com. de C. Bădăluș, stud. gimn.: »Se crede că dacă ar mușca *Cucóna Chifterița* pre cine-va, alt leac nu ar găsi, decât să numere o baniță sau o ocă de mac, atunci s'ar vindeca.«

⁶⁾ Șăđetőrea, Fălticeni 1892, p. 120. — Tot dl. M. Lupescu scrie: »Mușcătura de *Conochifterița* e foarte rea. Pe cine l'a mușcat nu mai calcă érbă verde.

⁷⁾ Dr. M. Leon, op. cit. p. 10.

¹⁾ Șăđetőrea an I. Fălticeni 1892. p. 120. — Cihac: Dict. t. II. p. 71.

²⁾ Sava Stefanescu: Zoologie p. 191. — Dr. N. Leon: Zoologia medicală a țéranului român. Iași 1897 p. 10.

³⁾ Fóia poporului an. I. Sibiu 1893. p. 284.

⁴⁾ Prin Reteag și giur îi đic *Căniepchișchirița* (esprime ca în ortografia magariă: *Cănyeptyștyirița*. I. P. R.

⁵⁾ M. Pompiliu: Graiul Românilor din Biharia, publ. în »Convorbiri literare« an. XX. Bucuresci. 1887. p. 1008.

⁶⁾ Dict. dlui M. Lupescu de Zancu din satul Crucea și com. de dl Artur Gorovei.

Prin acésta găunăşire însă se face foarte stricăciósă, pentru că ea nu se mulţămesc numai cu rescolirea pământului, ci adeseori e nevoită să ródă şi rădăcinile cele tinere ale plantelor, cari îi stau în cale.

Prin acésta procedură din partea ei cele mai multe plante încep apoi a se vesteţi, a cădea la pământ şi a se usca.

Mai cu samă este ea foarte stricăciósă pentru straturile de legume.

Dacă se pripăşesc într'o grădină, unde sunt multe legume sémánate, şi mai ales printre straturile cu cépă, atunci nu se alege mai nemică de grădina aceea¹⁾.

Din cauza acésta apoi precum şi din cauza muşcăturei sale Români şi cu deosebire Româncele nu numai că au mare ciudă, ci cum o zăresc pe loc o şi urmăresc şi-o omóră.

Dar fiind că Conochifteriţa, după cum am amintit şi mai sus trăesce mai mult pe sub pământ, şi prin urmare nu se póte aşa de lesne da peste dinsa, pentru că iasă afară numai nóptea şi la timpuri anumite²⁾, sau când e vreme ploioasă şi urită, precum şi din cauză că, neomorîndu-se de tot, ci tăindu-se numai în dóue, sau numai capul, ea nu pier, ci creşte érá la loc³⁾, nu numai că o urmăresc şi-o omóră, ci caută şi alte mijlóce spre depártarea şi stárpirea ei.

Aşa Români din unele părţi ale Moldovei stropesc grădinile în tóte părţile cu aghiasmă dela St. Trif (1 Februar), care se dice că are foarte mare putere de istovire a unor asemenea gujulii.

Se chiamă adecă preotul de face aghiasmă în ziua de St. Trif şi cetesce rugăciunile de stárpirea gujuliilor ce vatámă ródele pământului.

Afară de acésta se fac nisce furcuţe, în care se pune lână — caer — şi fus, se începe un fir de tort, şi se înfig în grădină într'o vinere la sfîrşitul lunei, adică când e luna pe sfîrşit şi se menesce aşa:

— Cucónelor Chifteriţe! orî se vë apucaţi de tors, ce v'am dat, orî de nu, să fugiţi, că St. Vinere ve va omorî!

Şi în urma acestor mijlóce gujuliile fug⁴⁾.

Cu tóte însă că Chifteriţa, după cum am vëdút, este foarte periculósă şi stricăciósă, cu tóte acestea este ea şi de folos.

Vorba Românilui. »Nu e nici un réu în lume să nu aibă şi-o parte bună.«

Aşa se dice că dacă un om meşin ucide (omóră) o cucónă chifteriţă dintr'o singură lovitură cu dosul mânei, atunci respectivul om póte vindeca la orî şi ce ocaziune şi la orî şi ce timp pre o vacă, care a mâncat trifoiu şi din cauza acésta s'a umflat, şi anume dacă vaca respectivă se pálesce cu dosul mânei la deşert, adică unde e umflată⁵⁾.

¹⁾ După spusa Românilor din Bucovina şi a celor din Moldova, com. de M. Lupescu.

²⁾ După spusa Rom. din Capul-câmpului, dict. de P. Tatarău, com. de G. Banilević.

³⁾ Cred. Rom. din Breaza, com. de Eusebie Preliciu, stud. gimn.

⁴⁾ Com. de dl. M. Lupescu.

⁵⁾ Cred. Rom. din Frătăuţul-vechiu, dict. de Dumitru Covaşă, com. de Ioan Covaşă; stud. gimn.

O samă de Români însă, când vëd primăvara o Conochifteriţă, suflă de trei orî pe dosul mânei şi apoi, omorîndu-o tot cu dosul mânei, o păstrează şi când se umflă vre-o vită de trifoiu o vindecă cu dinsa¹⁾.

Dacă omorî o Chifteriţă, spun érá-si altii, şi voesci ca se fie de leac, s'o ucidí totdeuna cu dosul mânei, căci dacă o ucidí cu dosul mânei, mâna aceea se face vindecătoare pentru tóte bólele vitelor²⁾, şi mai ales pentru cele muşcate de acésta gujulie³⁾, pentru cele sângerate⁴⁾, precum şi pentru cele ce se umflă de trifoiu. Cum pui dosul mânei pe vita bolnavă şi-o freci un pic sau dai numai cu mâna înděrpt pe spinarea aceleia, vita îndată se însănătoşeză⁵⁾. Însă mâna respectivă póte fi de leac numai până ce omorî altă Chifteriţă. Cum ai omorî altă Chifteriţă nu póte să fie mai mult de leac⁶⁾.

Dacă o femee nu face copii, să bea óue de Cucónă Chifteriţă cu apă sau cu rachiu şi se va lecu.

Când pe cineva îl róde la picior încălţăminte şi se rănesce, să strivescă o Cucónă Chifteriţă şi să-o aplice la rană.

Pentru reumatism se ia un litru de unt-de-lemn, se pune în el trei Cucóne Chifteriţe şi se lasă se stea la sóre, şi apoi se frecă cu el la încheieturi când îl prind durerile⁷⁾.

Când cântă Cucóna Chifteriţă e un semn, că are s'e plóe⁸⁾.

În fine mai e de observat încă şi aceea, că ómenii, după părerea şi spusa unora, îi dic acestei gujulii *Cucónă* de-aceea, pentru ca să nu-i musce⁹⁾.

După legenda din Moldova însă se numesce Cucónă pentru că ea dintru început a fost într'u adevër Cucónă.

Ear cât pentru numirea *Chifteriţă* sau *Chiftiriţă* şi *Piştiriţă* cred că e o compuseţiune poporală din cuv. *Chef* respective *piş* şi *starîţa*, care cu timpul s'a prefăcut apoi în *Chifteriţă* şi *Piştiriţă*.

Ear numirea *Conochifteriţă* şi *Coropişteriţă* etc. e o compuseţiune din trei cuvinte, şi anume: *Cucónă* prescurtat *cónă*, *cono*, *coro*+*chef*+*starîţa*.

¹⁾ Dat. Rom. din Tereblecea, dict. de Domnica Dubău, şi com. de Pavel Scripcariu, stud. gimn.

²⁾ Dat. şi Cred. Rom. din Frătăuţul-nou, com. de Vesp. Reuţ, stud. gimn. »Dacă atingi Cucóna Chifteriţă cu dosul palmei, atunci mâna aceea se face vindecătoare pentru tóte bólele vitelor.«

³⁾ Dat. Rom. din Balaceana, com. de G. Jemna, stud. gimn.: »Dacă Chifteriţa muşcă pre o vacă, se frecă cu dosul mânei, şi apoi îi trece.«

⁴⁾ Cred. Rom. din Stupea, com. de Tóder Bocăneş, stud. gimn.: »Când îi iese o Chifteriţă înainte, atunci, spun ómenii, că e bine s'o omorî cu dosul mânei şi de va fi o vită bolnavă de sânger se dai cu mâna înděrpt pe spinare şi se însănătoşeză.«

⁵⁾ Dat. Rom. din Balaceana, com. de G. Jemna. — A celor din Buninţi, com. de Vesp. Corvin, stud. gimn.; şi acelor din Stupea, com. de T. Bocăneş.

⁶⁾ Cred. Rom. din Buninţi, com. de Vesp. Corvin.

⁷⁾ Dr. N. Leon, op. cit. p. 10.

⁸⁾ Cred. Rom. din Reusení, com. de V. Pop.

⁹⁾ Cred. Rom. din Balaceana, com. de G. Jemna.

S. Fl. Marian.

Pe veci pierdută.

Pe veci pierdută eu te sciu
Şi-s împecat cu gând şi dor,
In pieptul meu ca 'ntr'un sicriu
Inchis-am tristul meu amor.

Şi nime 'n lume nu va sci
Că te-am iubit şi-am suferit
Deşi aş vrea când voiu muri
Barêm — s'e-ţi spun că te-am iubit!

George Simu.

Micul ciobănel.

Tóte ființele sunt frumoșele, sunt drăguțe, până sunt tinere; dar atât de drăguți ca mieii primăvera — rar mai este ceva. Las că și primăvera în sine e anotimpul cel mai plăcut, căutat de toți poeții tuturor timpurilor și dorit de toți muritorii, dar așa plăcută o face miile de muscuțe, gândăcei, puii paserilor, mieii, eșii . . . și alte ființe tinere, care vin în lume de odată cu ivirea primăverei. Copilașii de abea o așteptă, ér când aud mieii sbierând, mai ține-i în casă dacă poți!

Es la ei. Ba, de dragul lor, mulți nu se mai pot despărți de ei în tótă viața, se fac ciobănei (ilustr. I.)

Nici că este o viață mai plăcută ca a ciobanului, care cu un fluer, cântând lângă oi, departe de lume și de-a ei nevoi, își petrece timpul în munții cei verzi, în aerul cel curat, la apa cea bună, mai sus delumea cea păcătoasă, mai aproape de D-đeu! Acolo stând la turma lui de oițe, îl ajung și pe el țile grele câte-o dată, că nici în munți nu e tot senin, că vin vânturi și vin ploii, dar el nu fuge dela oi; nu-și lasă turma pentru cât bine-i în lume, nu și-o părăsesce nici de frica fortunelor, nici de spaima fiirelor. El este ângerul apărător al turmei, ér turma averea lui, sufletul lui.

Cólea véra merg cei de acasă ai ciobanului la

el sus în munte, mai se-ı ducă unele altele, mai se aducă dela turme lânile și brânza în jos la sate (veđi ilustr. II).

Și ce vóie bună este în sat când vin bărbații dela stână încărcăți cu bunătățile aduse dela oi; și cum vin muerile și-ı întreabă despre aflarea ciobănelor și cât se bucură ele aflând că aceia sunt bine! Cine vrea se afle adevărată fericire pe acest pământ, caute-o în viața simplă, ciobănescă,

unde cu un fluer
cântând lângă oi,
lași se trecă tótă
calea cea firéscă
nesciind de lume,
de ale ei nevoi!

Adevăratul cioban atâta-i de fericit în munți la turma lui, încât de l'a chema chiar solii împăratului la palat, se-l încarce de bunătăți, numai se-și lasă turma, el ar raspunde:

Trăescă împăratul
De el n'am trebuință,
Bogat sunt cu asta
turmă,
Și-n asta locuință
Sunt fórte mulțamit;
Iubesc Dumneđeirea,
Un câne mă iubesc,
M'adapă astă apă,
Ast' turmă mă nutresce
Și sunt prea fericit!
Dar fericirea stă
În îndestulire!

J. P. R.

„Micul Ciobănel.“

Venirea dela stână.

Meteorologie poporană.

Caru mare (Ursa mare).

(Legendă.)

Un sârb a șterpelit un car de pae dela nașu-său și a luat-o la drum . . . . A mers el, cât a fost noptica de mare. Cherit de frică, ca se nu-l ajungă după urmă nașu-său, plesnea boii cu sfârcu biciului, care fugea de le sfârâiau călcăele (copitele) și lăsa numai schinteii în urmă. De ce mâna boii mai tare, de-aia caru se sguduia și paele cădea jos cu toptanu. Mergând el așa, se pomenesce hodoronc tronc cu lupu înaintea lui. — Un șarpe rece îi trecu prin sin și cum el din fire e:

*Tare în vîrtute
Și slab de minte . . . .*

se repede tot-odată la bou de »cea« și apucându-l cu mâna de ureche țice:

Stoa dóe bozenata,

și cu șecura în mână se plesnescă lupul drept în cap. Boii, au cârmit caru cu proțapu spre mēdă-đi. Lupu a remas incremenit și nu s'a mai mișcat nici până astă-đi de acolo.

Caru e cunoscut de toți. Cele dintăiū patru stele îi sunt rótele. Din cele-lalte trei: a dintăiū e proțapu, a de a dóua sunt boii și a de-a treia lupu. Lângă bou de »cea«, e o alta stea mică, aia-i sêrbu cu bou de ureche. De cu sară caru merge deanderetelea spre mēdă-nópte și răsărit așa încât despre điuă, se întórce cu proțapu unde era rótele. Pe drumu unde au căđut paele, au răsărit stele:

Câte pae pe umbrar . . . .

Țêraniū îi đic: Drumu Robilor sau în termen scințific Calea Lactică.

Stefan St. Ţufescu.

Un nou folklorist.

Di *George Zăria*, un tinăr de bună speranță, studente al gimnasiului superior din Blașiu, prinde a se ocupa serios cu frumoșă noastră literatură poporană, ceea ce ne face se-l salutăm cu dragoste în șirul folkloriștilor noștri. În ședința festivă a societății de lectură a studenților gimnasiali din Blașiu, ținută la 19 Iuniu st. n. și-a cetit o disertațiune despre „*Credințele astronomice și meteorologice ale țeranului în lumina sciinței*“ pentru care disertațiune a și câștigat primul premiu de 10 coróne, plus câștigul moral, care e mult mai mare. Acea disertațiune e pusă la dispoziția »Rev. Il.« și se va publica în scurt timp. Tot Revistei Ilustrate a încredințat și un ceșionar, la care vor binevoi on. cetitori, cari se ocupă cu literatura poporală, a-i respunde tot pe calea acestei Reviste. Insemnăm la acest loc că tinărul domn George Zăria e fiu al Bănatului, compatriot de a fericitului Simion Manguica, care asemenea s'a ocupat fórté serios cu literatura poporală. Tinărul folklorist are avantajul, că scie bine și limba sêrbescă, și așa cu ajutorul ei póte face comparare între literatura poporală română și cea sêrbescă. Ceșionarul dsale e următorul:

Ce crede poporul pe la D-vóstră:

1. Despre bolta cerescă? cum este aceia făcută? și cum stau fixate pe ea stelele?

2. Despre sóre și mersul său?

3. Despre lună? de unde provin fasele lunari? ce sunt pe-tele acelea cari se vėd în lună?

4. Despre luceferi?

5. Despre diferite constelațiuni cum sunt: Carul cel mare și mic (ursa mare și mică), Găinușă, Tóca și altele?

6. Despre stelele cu códă?

7. Despre stelele căđetőre, și despre plóia de stele.

8. Despre calea laptelui?

9. Despre întunecimi de sóre și de lună? (ce sunt vėrcolacii, strigoii, moroi și pricolicii?)

10. Despre nori, plóie și grindină, de unde vin acestea?

11. Despre fulgere și trăsnete?

12. Despre curcubeu?

13. Despre vėnt? de unde vine? cum se nasce volbura?

14. Despre fenomenul đilei și noptii și preschimbarea lor alternativă?

15. Despre depártarea sórelui, lunei și întregei boltei ceresci dela pământ?

16. Despre numărul stelelor? și corelațiunea dintre ele și viața omului?

17. Despre frig și căldură?

18. Despre anotimpuri?

19. Despre róuă și brumă?

20. Despre pământ? forma și estensiunea lui?

21. Despre cutremure de pământ?

22. Despre apă? de unde vine apa riului, isvorului, fântănei?

23. Despre munți și văi? cum s'au format?

24. Despre mări? mărimea lor?

25. De este bine ca omul se-și scuipe în sin dacă vede pi-când vre-o stea?

26. Din ce fel de semne deduce poporul pe la Dvóstră schimbarea de vreme de es. că va fi plóie, grindină, vėnt sau senin și secetă?

27. După ce se orientéză pe la Dvóstră poporul în calcularea timpului.

28. Ce fel de legende circuléză prin gura poporului de pe la Dvóstră despre cele 12 luni ale anului?

Orí cine ar fi în plăcuta posiție de a putea da răspuns lámurit în sensul credinței populare — la una orí mai multe din întrebările de mai sus, este rugat ca acele răspunsuri se le trimită la adresa »Rev. Ilustr.« în Retteg (Transilvania), care le va aduna și le va pune la dispoziția tinărului folklorist publicându-le tot odată și în Revista acésta.

Red. „Revistei Ilustrate“.

Țăranii noștri.

O părechie tineră din Bănat.

*Lebișoră din Bănat
Ce-ai cerut și nu ți-am dat?
Mi-ai cerut mere și pere,
Ți-am dat buze subțirele,
Mi-ai cerut mere și nucă,
Eu ți-am dat buzucă dulce!*

*Până trag o horicică,
De necaz nu știu nemiță,
Decă gat horea de tras,
Nu-mă ved capu de necaz.*

*Seraci ochisorii mei
Mare-i lumea, o ved cu ei,
Dar nu ved omenii d'ai mei
Făr' tot negri străineii.*

*Inimă supărăciasă,
Ce ți-aș da să fi voiăși?
De mi-ai da bunu lumii
Io cum am fost n'oi mai fi.*

Doine populare.

*Seraca inima mea
Mult se frige și arde ea
De-ar avea gură să sbiere,
S'ar mira lumea, ce-ar cere,
De-ar avea gură să strige
S'ar mira lumea, ce-ar dice.*

*De n'ar plânge inima,
Nici ochii n'ar lacrima,
Când inima 'ncepe a plânge
Cu ochii nu poți învinge.*

*Seraca măicuța mea
Dela multe m'o scos ea,
Dela multe dela toate
Dela dor și dela morțe.*

*Seraci ochisorii frumoși
Trebuirea-ți din cap scoși,
Că voi rău samă ați luat
După cine v'ați uitat.*

*Seracă inimă dragă
S'o rupt din tine o dărăbă
De te-ar fi rupt om de treabă,
Dar te-o rupt un blăstămat,
Care-i mai urât în sat.*

*Frunța verde mărul
Le-mă 'n brațe dorule
Și me legână frumos
Să nu cad din brațe jos
Că-s copilul desmerdat
Și nu dorm ne legănat.*

*Copilă din doi părinți
Nu sili să te măriti.
Măritatu-i jug de fer,
La copile până per;
Măritatu-i jug de pētră
Până-i lumea nu ești fată.
Asta nu-i mēr vermēnos
Să mânănci și să fipi jos,
Nici nu-i pēră pădurēțā,
Că-i un lucru pe viață.*

Român mărginean călare.

*De-a dragul se mergi călare
Pe calul cu căma mare
Pântânog de trei picioare,
Bueștraș în fuga mare!*

*Frunța verde lasă lasă
De tine mândră nu-mi pasă,
Că de mine nu bag samă,
Cât piper pui 'ntro zamă.*

*Seracă străinătate
Tu mi-ai fost soră și frate
Mi-ai fost pretin și vrășmaș
Pân la morțe nu mă lași.*

*Asta lume-i cum o vești
La nime să nu te 'ncrești,
Nici la soră nici la frate
Nici la cămeșă din spate.*

Din Fiscut c. d. Teodor Oltean.

Bibliografie.

O carte de mult dorită. O plăcută surprindere ni-a făcut domnul Dimitrie Bardoși, supralocotenent c. și r. de infanterie nro 37 prin scrierea și edarea unui op intitulat »Carte de instrucțiune militară pentru școlile de șargi de infanterie ces. și reg.

Noi Români din această patriă suntem reprezentați în armata comună ces. și reg. în următorul mod:

- In regimentul nro 2 staționat în Brașov sunt români 75%.
- In regimentul nro 5 staționat în Sathmar sunt români 75%.
- In regimentul nro 29 staționat în Becicherechul mare sunt români 40%.
- In regimentul nro 31 staționat în Sibiu sunt români 85%.
- In regimentul nro 33 staționat în Arad sunt toți români.
- In regimentul nro 37 staționat în Oradea mare sunt români 68%.
- In regimentul nro 41 staționat în Cernăuț sunt români 70%.
- In regimentul nro 43 staționat în Caransebeș sunt toți români.
- In regimentul nro 46 staționat în Segedin sunt români 40%.
- In regimentul nro 50 staționat în Alba-Iulia sunt toți români.
- In regimentul nro 51 staționat în Cluș sunt toți români.

In regimentul nro 61 staționat în Timișoara sunt români 78%.

In regimentul nro 62 staționat în Oșorheiul Mureșului sunt români 80%.

In regimentul nro 63 staționat în Bistrița sunt români 90%.

In regimentul nro 64 staționat în Orăștia sunt toți români.

In regimentul nro 85 staționat în Sigetul-Marmației sunt români 65%.

Dacă vom considera că în timp de resbel regimentul are 5000—6000 feciori, atunci putem face calculul câți feciori avem noi numai în armata comună, afară de cele 2 batalioane vânătorilor (în Cluș și Sibiu) care au câte 1000 feciori, mare parte români, apoi în cele 8—10 regimente de infanterie honvedescă încă avem mulțime de feciori de ai noștri. Și lucru de mirat, șargele, adică suboficerii: corporalii, conducătorii de plutone și sergenții de serviciu, sunt în mare parte tot neromâni chiar și la regimintele aceste curat séu în mare parte românesci. Precând, natura lucrului ar aduce cu sine, că la aceste regimente șargele se fie la număr în proporție cu numărul feciorilor de român. Dar nu e așa, și nu poate fi așa pre lângă totă bunăvoința, câtă vreme feciorii noștri nu se pregătesc de timpuriu pentru aceste trebii. Și, feciorii noștri, la rândul lor, încă erau de scuzat pentru indiferența ce o arătau,

căci — nu aveau cărți din care să se pregătescă. Dar acum lucrul s'a schimbat: Domnul Dimitrie Bardoși supralocotenent c. și r. a scris o carte foarte bună, care poartă numele după cum am spus mai sus, și din care toți feciorii noștri, care știu ceti și sunt luați la miliție, își pot câștiga cunoscințele cele mai neapărat de lipsă pentru noua lor viață de 3 ani, ce au de a o petrece sub stégul înălțatului împărat și rege. E deci de lipsă ca cărturarii noștri dela sate se aducă pe sēma fiecărui ficior înrolat câte așa o carte, ca în decursul verei să se pregătescă cât de cât, ăr la toamnă, când va fi chemat, se nu-i vină lucrurile atât de urite și necunoscute. Dar cartea domnului Bardoși nu e folositoare numai pentru ostași, ea ne e folositoare și nouă civililor. Din ea putem învăța multe lucruri, cari până la cetirea ei ne erau necunoscute.

Apoi prețul e un bagatel: O coronă și 3 crucerī es. trimis acasă, ăr celui ce comandă mai multe, de sigur i se dă rabat convenit.

Un fost soldat din regimentul de linia nr. 63.

Dela zelosul și harnicul învățător din Valeadieni, în Bănat, dl George Cătană, au apărut de-odată 2 opșore, unul didactic: **Omul. Noțiuni din anatomie și fiziologie și reguli igienice pentru conservarea sănătății și a corpului omenesc etc.** Gherla, tipografia »Aurora« A. Todoran 1898. Prețul 25 cr. Și unul istoric: **Vieța și faptele lui Stefan-Cel-Mare și Bun Domnul Moldavei,** scrisă pentru înțelegerea tuturor, Sibiiu, »Tipografia« societate pe acții, 1898. Prețul 40 cr. De vânzare în librăria diecesană din Caransebeș.

Imnuri și Ode dedicate Ex. Sale Dr. Victor Mihályi de Apșa, cu ocaziunea sērbărilor aranjate în Blasiu, la instalarea Sa de Archiepiscop și Metropolit de Alba-Julia și Făgăraș, de Emil Szabo. E o broșură elegantă în quart mare, tipărită în »Tipografia« societate pe acții, conținând 10 imnuri și ode la adresa sērbătoritului Arhiepiscop.

„Convorbiri Literare“ apare la 15 ale fiecărei luni, anul XXXII, editura *Librăriei Soceci et Comp*; București calea Victoriei 21. Este Revista cea mai eminentă literară, eșind în broșure de câte 7 cōle octav mare. Abonamentul pentru țerile locuite de Români pe un semestru lei 7.50, adecă pe an 15 lei. — Cine are rara fericire de a poșede »Convorbirile Literare« chiar dela început până ađi, are cea mai frumoșă bibliotecă literară națională. Dar câți sunt acei fericiți? — De sigur tare puțin!

Fōia poporului. De 6 ani în cōce apare în Sibiiu în fie-care duminică o gazetă pentru țeranī, numită „Fōia poporului“ și costă pe anul întreg numai 3 fl. Acēsta este cea mai răspândită gazetă printre țeranī noștri, și cu drept cuvēt, de ore ce ține pe cetitori în curent cu afacerile politice, naționale, bisericesci, școlare, sociale și dă îndrumări practice din economia cāmpului, grădinărit și stupărit, pre lângă multe bucăți de literatură ușoră. Se recomandă de sine prin cuprinsul ei cel bogat.

Tribuna, diar quotidian apare în anul al XV. în Sibiiu. Luptă bărbătesce alătura cu Gazeta Transilvaniei pentru cauzele nōstre naționale. Prețul de abonament 14 fl. pe an. Nu se mai satură omul a o ceti!

Retorica și carte de cetire. In editura Carol Csallner, Bistriță, se află „*Retorica și carte de cetire*“, de Prof. G. Pletos și I. Ghețe, întogmită în conformitate cu planul ministerial pentru cl. V. și VI-a gimnasială.

Cartea conține partea teoretică pentru tehnica compozițiilor în prosă de genul conscriptiv, narativ, filosofic-didactic și de genul oratoric. Conține apoi mai multe modele în text și un număr corēspunđător de bucăți de cetire anume căutete și luate dela cei mai bunī scriitori români. Special cartea de cetire are: 14 specimene de conținut rotunđit din genul descriptiv; 13 din genul narativ; 15 din prosa filosofică; 17 din genul oratoric.

Cartea a fost aprobată din partea Inaltului Ministeriu r. m. pentru culte sub Nro. 34134 ex 1895; ăr de cătră presa română a fost apretiată ca o carte de valōre. Ea are VIII+326 pagini și costă 1 fl. 80 cr. = 3.60 corōne, pentru Ungaria; ăr pentru România 4 franci.

Librării și vēndătorii capetă rabat.

Comandele se pot face la tipografia Csallner în Bistriță (Besztercze) ori la autori în Năsēud (Naszód).

Geografia pentru clasa I. gimnasială, reală și pentru pre-parandii de Pompeiu Grigorița, profesor gimnasial în Năsēud a eșit de sub tipar și se află în editura Tipografiei Carol Csallner, în Bistriță, de unde se pōte procură.

Dicționarul român-maghiar pentru școlă și privatī de Ion Ghețe, profesor gimn. în Năsēud se pōte procură dela autor cu prețul de 3 fl.

Diverse.

Himen. Dr. Petru Todorescu, med. de reg. c. și reg. și-a sērbat la 12 Iunie cășatoria cu dșōra Lavinia fica domnului Nicolau Florescu posesor în Ighiu. Noroc și țile bune!

Necrolōge. Stefan Pop, nobilul paroch gr. cat. din Mihaltiu și protopop al tractului Aiudului, în 25 Iunie n. 1898, împărtășit cu ss. Taine, a adormit în Domnul în al 65-lea an al vieței și al 40-lea al preoției și al fericitei sale cășătorii. Osămintele scumpului defunct s'au aședat spre odihnă în cimitierul gr. cat. din Mihaltiu Lunī în 27 Iunie n. 1898 la 3 ore după amiađi. — Chiar și metropolitul Blașiiului cu bărbații cei mai destinați de acolo au participat la înmormētarea acestui preot demn, ca și care foarte puținī avem.

Măria Ballan, după un morb scurt și greu a repausat în Domnul Joi în 7 Iuliu st. n. a. c. la 11 ore sēra în etate de 40 de ani, lăsând în jale pe neconsolabilul ei soț Grigore Ballan conducătorul tabulei țerii din Cernăuț, și fiī: Valerian, Nicu, Theodor, Ambrosius, Livius, Julian și Maria.

Deslegarea logogrifului din broșura IV.

Sōre, sōrte, mōrte. Bine au deslegat'o domnișōra: Elisabeta Neagoș din Deda și d-nii: Alvescu, Clușiu; Ioan Andreiū, preot gr.-cat. în Săn-Mihaiul de Cāmpia; Octavian din Ludișor; Ioan Moldovan, preot gr.-cat. în O.-Ujfalu; Aureliu Sdicu, teolog în Caransebeș; Ioan Cociș, ped. în Blasiu; Leon Cehovschi, inv. sup. în Parțești de sus (Bucovina).

Premiul (o cārticică scrisă de redactorul acestei Reviste.) l'a căștigat prin sortare domnul Ioan Moldovan, paroch gr.-cat. în O.-Ujfalu p. u. Teke.

Telefonul redacțiunei.

Bicicli, întrēgă n'a avut loc — a o frānge n'am voit — am lāsāt'o întrēgă pentru procsimul nr.

Dlui I. Recensiunea dtale asupra opșorelor scrise de dl George Cătană nu o putem publica, fiind lungută și avēnd »Revista Ilustrată« puținī cetitori de cari cetesc astfel de recensii cu plăcere. Sperăm că ești satisfăcut dacā repetăm și noi câteva din vorbele dtale: „*Le recomand (scrierile dlui G. Cătană) cu tōtă căldura tuturor, celor ce știu ceti și ar fi de dorit ca se avem mulți învățatori ca dl G. Cătană.*“

Dlui Teodor Bogdan, inv. în Samsudul de Cāmpia: Primit. Mulțămītă! Pōte că se vor folosi din ele.

Dlui Ion Negrescu — Romānia. Ce putem bucuos publicăm. Din cele so-site în urmă încă vom folosi cât ni-a sta în putință.

Dlui George Tărziiu, ped. abs. în Cenadul Sērbesc: După ce le vom vedē vom scī spune. de se pot publica ori ba, numai se fie bine scrise, că corespondința de abia o am putut descifra.

I. S. Korneuburg. Nri 3 și 4 vi s'au trimis a dōua oră. Vrăjitōrea satului nu întrunesc condițiile de a se putea publica. Cu mare greu am descifrat'o ca se ne convingem că nu-i de noi.

Prof. Dr. Elefterescu. Mulțămītă de cele primite și de cele promise. Salutări frățesci!

O Albăiuliană. Ambele se vor publica: »Dolores« întâiu și în Novembre »Dina morților«. Mai aveți multe? Complimente!

Dlui P. A. »Unei amăgitoare« și »E dorul tēu bādiță« rimēză bine, ci nu-i pic de poesiă-n ele, prin urmare nu le putem folosi.

Dșōrei Iulia Bran. Primit, Mulțămītă. Astfel de lucrări folosim cu plăcere.

Mai multora: parte pe cale privată, parte în nrul viitor.

Abonamentele se trimit la editor în Șoimuș (Nagy-Sajó), manuscrisele la redactor în Reteag (Retteg) Transilvania.

„Revista ilustrată“ de pe semetru I al anului 1898 compactată în legătură de lucș se vinde la administrația acestei foi numai cu 5 fl. ediția de salon și cea populară cu 3 fl. 50 cr.

Cuprinsul broșurei VII. »Blăstēmul șerpelui«, (poesie) pag. 121. — »Ceva despre Bucovina«, pag. 122—124. — »Cine?! . . .« (Problemă) pag. 124—131. — »Dr. Silvestru Morariu-Andrieviciu, (1818—1895)«, cu ilustrațiune pag. 125—127. — »Lorenzo Sampierra«, (narațiune) pag. 128—131. — »Strigoii«, (poesie) pag. 131. — »Mănăstirea dela Sinaia«, (cu ilustrațiune) pag. 131—133. — »Inceput de vēră«, (poesie) pag. 133. — »Trei omeni alui Dumneđeu (Mos Herlea)«, (cu ilustrațiune) pag. 133—134. — »Conochifterița«, pag. 135—136. — »Pe veci pierdută«, (poesie) pag. 136. — »Micul Ciobănel«, (cu 2 ilustrațiuni) pag. 137. — »Meteorologie poporană«, Caru mare (Ursa mare), (Legendă), pag. 138. — »Un nou folklorist«, pag. 138. — »Țeranī noștri« (cu 2 ilustrațiuni), Doine, pag. 139. — »Bibliografii« pag. 139—140. — »Diverse«, »Deslegare de Logogrif« și »Telefonul Redacțiunei« pag. 140.